

KUUSALU LASTEAED JUSSIKE

ÕPPEKAVA

SISUKORD

SISUKORD	2
1. LÄHTEKS.....	4
2. LASTEIA KIRJELDUS.....	4
3. LASTEIA ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE ALUSED	5
3.1. LASTEIA PÕHIVÄÄRTUSED.....	5
3.2. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID	5
3.3. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE PÕHIMÕTTED	6
3.4. LASTEIA KASVATUSVÄÄRTUSED.....	8
3.5. ÕPI- JA KASVUKESKKOND	9
3.5.1. ÕPI- JA KASVUKESKKONNA PÕHIMÕTTED KUNI 3-AASTASTE LASTE PUHUL	11
3.6. TRADITSIOONID	12
4. KOOSTÖÖ	13
4.1. ASUTUSESISENE KOOSTÖÖ	13
4.2. KOOSTÖÖ LAPSEVANEMATEGA	13
4.3. KOOSTÖÖ KUUSALU HARIDUSE TUGIKESKUSEGA	14
4.4. KOOSTÖÖ KUUSALU KESKKOOLIGA	14
5. ÕPPE- JA KASVATUSKORRALDUS	14
5.1. ÕPPEAASTA TÖÖ KAVANDAMINE	14
5.2. RÜHMADE ÕPPE- JA KASVATUSKORRALDUS	15
5.3. HARIDUSLIKU ERIVAJADUSEGA LAPSE ARENGU TOETAMINE	16
5.3.1. HARIDUSLIKU ERIVAJADUSEGA LAPSE ARENGU TOETAMISE PÕHIMÕTTED.....	16
5.3.2. LAPSELE VAJALIKU TOE VÄLJASELGITAMINE JA RAKENDAMINE	17
5.4. LAPSE ARENGU HINDAMINE	17
5.4.1. LAPSE ARENGU HINDAMISE PÕHIMÕTTED.....	18
5.4.2. LAPSE ARENGU HINDAMISE KAVA JA MEETODID	18
5.5. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE KOKKUVÕTTED JA ANALÜÜS.....	21
6. ÕPPEKAVA KINNITAMISE JA UUENDAMISE KORD	21
7. ÕPPESISU	22
7.1 AINEVALDKONDADE ÕPPESISU, PÕHIMÕTTED JA 6-7 AASTASE LAPSE EELDATAVAD ARENGUTULEMUSED	23
7.1.1. VALKOND MINA JA KESKKOND	23
7.1.2. VALDKOND KEEL JA KÕNE	33
7.1.3. VALDKOND MATEMAATIKA	37
7.1.4. VALDKOND KUNST	42
7.1.5. VALDKOND MUUSIKA	45
7.1.6. VALDKOND LIIKUMINE	49
7.2. LAPSE EELDATAVAD ÜLDOSKUSED	53
7.2.1. MÄNGUOSKUSED	53

7.2.2. TUNNETUS- JA ÕPIOSKUSED	56
7.2.3. SOTSIAALSED ÕSKUSED	59
7.2.4. ENESEREGULATSIOONI OSKUSED	62

1. LÄHTEKS

Alusharidus on üldoskuste, teadmiste ja hoiakute kogum, mis loob eeldused põhihariduse omandamiseks. Lasteaia õppekava koostamise teeb kohustuslikuks alusharidusseaduse § 7 lõige 4 - *Alushariduse riikliku õppekava alusel koostab lasteaed laste arengu ja alushariduse omandamise toetamiseks lasteaia õppekava. Lasteaed lähtub õppe- ja kasvatustegevuse korraldamisel ja läbiviimisel lasteaia õppekavast.*

Lasteaia õppekava lähtub alushariduse riiklikust õppekavast ning on kuni kolmeaastaste laste ja kolme- kuni seitsmeaastaste laste õppe- ja kasvatustegevuse korraldamise ning läbiviimise alusdokument.

Lasteaia õppekava koostamiseks moodustati töörühmad. Õppekava valmis meeskonnatöona koostöös õppe- ja kasvatustegevusega seotud töötajatega. Koostamisel juhinduti alushariduse riikliku õppekava juhendmaterjalidest.

2. LASTEAIA KIRJELDUS

Kuusalu Lasteaia Jussike on lasteaed, milles on lastehoiurühmad. Lasteaia on Kuusalu valla munitsipaalharidusamet. Lasteaia asub looduskaunis kohas Kordejaanil, Kuusalu alevikus, Kuusalu vallas, Harjumaal. Lasteaia tegutseb kuni 9-rühmalisena. Alates 2013. aastast on lasteaia Tervist Edendav Lasteaia. Lasteaial on koolitusluba.

Lasteaiaandusega hakati Kuusalus tegelema juba 1962. aastal. Kuni lasteaia ametliku avamiseni 06.03.1968. a. töötas Kuusalus laste hoiurühm. Tänapäeval tegutseb lasteaiahoone valmis 1981. aastal.

12. mail 1992 kooskõlastati Tallinna Linnavalitsuse nimekorraldaja juures tuntud lasteraamatu "Jussikese seitse sõpra" autori ja illustraatori Silvi Väljalil loal lasteaia nimeks "Jussike".

Aastatel 2004 – 2006 renoveeriti ja sisustati lasteaia ja õuealaga täies mahus. Laste kasvu- ja õpikeskkond ning personali töökeskkond on kaasaegne ja nõuetele vastav, hoone heas korras. Meeleolu tõstab värviküllane ja lastepärane sisekujundus.

Rühmapersonali koosseisudes on neljas rühmas 1,5 koormust õpetaja ametikohta, ühes rühmas 1,75 koormust ja neljas valverühmas 2,0 koormust. Kõikides rühmades on 1,0 koormust abiõpetaja ametikohta. Lasteaias on õppejuht ning muusika- ja liikumisõpetaja.

Õppe- ja kasvatustegevuses tuge vajavatele lastele pakuvad tugiteenuseid Kuusalu Hariduse Tugikeskuse tugispetsialistid.

Lasteaia juures tegutseb beebikool 6 kuu – 3 aastastele kodustele lastele ja nende vanematele ning mitmed huviringid.

3. LASTEAIA ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE ALUSED

3.1. LASTEAIA PÕHIVÄÄRTUSED

Lasteaia põhiväärtuste keskmes on LAPS:

Lapsest lähtumine (eakohasus, võimetekohasus, valikute võimaldamine, mängulisus, loomingulisus, avastamisrõõm, looduslähedus, turvalisus)

Avatus (koostööle, uuendustele, eneseanalüüsile ja enesearendusele)

Positiivsus (rõõmsameelsus, sõbralikkus, heatahtlikkus, ausus, huumorimeel, tegutsemislust)

Sallivus ja hoolivus (lugupidamine enda ja teiste vastu, tervisest, kaaslastest ja ümbritsevast keskkonnast hoolimine, abivalmidus, viisakus, märkamine, empaatiavõime)

3.2. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID

Üldeesmärgid:

1. Laps viibib arengut soodustavas ja turvalises keskkonnas, saab tuge ja julgustust vaimseks, füüsiliseks, kõlbeliseks, sotsiaalseks ja emotsionaalseks arenguks; tal on võimalused ja tingimused uute teadmiste - oskuste omandamiseks, individuaalseks ja tasakaalustatud arenguks, eneseteostuseks ning teaduspõhise maailmapildi kujunemiseks.
2. Lasteaed ja kodu taotlevad lapse kasvatamisel, arendamisel ja õpetamisel ühiseid eesmärgi. Lapsevanemad saavad tuge ja nõustamist lapse kasvatamisel ja arendamisel.

Üldeesmärkidest lähtuvalt toetatakse lapse üldoskuste ja valdkondlike oskuste kujunemist ning arengut, et luua kuni kolmeaastase lapse puhul eeldused hakkamasaamiseks lasteaia ning kolme- kuni seitsmeaastase lapse puhul eeldused põhihariduse omandamiseks ja edasijõudmiseks igapäevaelus. Üldeesmärkide saavutamist toetavad põhieesmärgid.

Põhieesmärgid:

- Lapse loomulik huvi hankida teadmisi ja saada kogemusi ümbritseva elu, looduse ja ühiskonnanahtuste mõistmisel leiab toetamist, tal kujunevad eeldused tervikliku maailmatunnetuse kujunemiseks.
- Laps omandab ea- ja võimetekohasel tasemel süstematiseeritud teadmisi, arusaamu, tõekspidamisi ja oskusi, tal kujunevad eeldused kasvada ausaks, avatuks, aktiivseks, vastutus-, otsustus- ja valikuvõimeliseks, oma käitumist vastavalt olukorrale korrigeerivaks koostöövalmis inimeseks.

- Lapsel kujuneb arusaam erinevate inimeste erinevatest võimetest ja oskustest. Tal kujunevad eeldused kasvada mõistvaks, kaastundlikuks, hoolivaks, enda ja teiste vastu lugupidavaks inimeseks.
- Lapse mõtlemine, mälu, tähelepanuvõime, töövõime, loovus ja eneseväljendusoskus arenevad.
- Laps tutvub ea- ja võimetekohasel tasemel uute mõistetega, tema sõnavara laieneb. Lapsel kujuneb austus emakeele vastu.
- Lapsel kujuneb armastus oma kodu, kodumaa, selle inimeste, looduse ja kultuuri vastu. Laps tutvub eakohasel tasemel rahvakalendriga.
- Laps huvitub loodusest, õpib märkama selle ilu, saab ettekujutuse inimese sõltuvusest loodusest ning vastutusest keskkonna säästmisel.
- Laps tutvub erinevate kunstivormidega, kohaliku ja rahvusliku kultuuriga, võimaluse korral ka teiste kultuuridega.
- Laps tutvub eakohasel tasemel digitehnoloogiaga. Digitaalse keskkonna ja digitehnoloogia loomulik, mänguline ja lapsekeskne põimimine rikastab õppe- ja kasvatustegevust ning toetab lapse digipädevuse teadlikku ja järkjärgulist kujunemist.
- Laps õpib eakohasel tasemel oma tervist hoidma, õigesti toituma, heast tervisest ja tervislikust liikumisest rõõmu tundma.
- Kuni kolmeaastasel lapsel kujunevad eeldused hakkamasaamiseks lasteaias.
- Kolme- kuni seitsmeaastasel lapsel kujunevad eeldused põhihariduse omandamiseks ja edasijõudmiseks igapäevaelus.

3.3. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE PÕHIMÕTTED

Lasteaia õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted hõlmavad arengutegevuse printsiipe: eakohasus, võimetekohasus, kergemalt raskemale, tuntult tundmatule, korduv, varieeruv harjutamine, laste motiveerimine ja vabatahtlikkus, lõimitus erinevate valdkondade vahel. Kõik töötajad panustavad lapse arengu toetamiseks ja tema potentsiaali parimaks avaldumiseks.

- Lapsest lähtumine. Õppe- ja kasvatustegevus põhineb lapsepõlve väärtustamisel. Iga laps on oluline, eriline ja tähtis just sellisena, kes ta on. Lapsest lähtumine algab täiskasvanutest, kes on teadlikud enda rollist. Lapse arendamisel lähtutakse lapsest, tema vajadustest ja huvidest. Õppimine põhineb lapse vahetutel kogemustel. Õppimist suunavateks teguriteks on lapse enda aktiivsus, uudishimu, elamuslikkus ja mäng. Lapse loovus, huvi ja omaalgatus leiab tuge. Lapse kasvamist, arenemist ja õppimist toetavad soodne kasvukeskkond ning lapse tasemele ja vajadustele vastavad võimalused.
- Mängulisus. Mäng on lapse põhitegevus, loomulik ja keskne tegevusviis, mille kaudu laps õpib maailma mõtestama, suhteid looma ning iseennast väljendama. Mäng on õppimise loomulik vorm lapseas. Mäng arendab loovust, sotsiaalseid oskusi ja õpihuvi, luues turvalise ning arendava keskkonna, kus täiskasvanu on toetaja ja kaaslane. Areng toimub läbi matkimise, fantaasia ja elava sõna (jutuvestmine). Õppimine toimub mängulise ja uuriva tegevuse kaudu ning lähtub lapse vajadustest, huvist ja arengutasemest.

- Koostöö ja avatus. Lapse vaimset, füüsilist, kõlbelist, sotsiaalset ja emotsionaalset arengut soodustab kodu ja lasteaia lapsest lähtuv koostöö, mis on suunatud tervikliku arengukeskkonna kujundamisele. Lasteaia tegevus on perekonnale avatud. Õppimine on vastastikune aktiivne protsess lapse ja täiskasvanu vahel, teiste laste ja ümbritseva keskkonna vahel.
- Turvalisus. Lapsed viibivad turvalises ja koduses õhkkonnas, kus neil on hea olla ja koos tegutseda.
- Traditsioonide ja rahvakalendri järgimine. Kasvatamisel ja arendamisel väärtustatakse eesti ja piirkondlikke kultuuritraditsioone. Õppe- ja kasvatustegevus on tihedalt seotud rahvakalendriga.
- Mitmekesisus. Õpi- ja mängukeskkond on mitmekesine. Tegevus- ja päevakavad soodustavad lapse maksimaalset vaimset, füüsilist, kõlbelist, sotsiaalset ja emotsionaalset arengut. Laste igapäevatoimingud, vabategevus ja mäng annavad võimaluse eakohaseks arenguks, teadmiste ja oskuste omandamiseks ja kinnistamiseks.
- Võimetekohasus. Õppe- ja kasvatustegevus on ealiselt ja arenguliselt sobiv. Kasvatus- ja arendustegevuses arvestatakse lapse individuaalseid, vanuselisi ja soolisi iseärasusi ning kultuurilist tausta. Kasvatamine ja arendamine toetub lapse loomulikule huvile ümbritseva vastu, lähtub konkreetsest lapsele ajas ja ruumis tuttavast. Lapse kasvades ja arenedes liigutakse üksikult üldisemale. Igale lapsele tagatakse eduelamus.
- Järjepidevus. Lasteaia toimub laste süsteemne, järjepidev ja eesmärgistatud arendamine ja harjumuste kujundamine õpetaja kavandatud õppe- ja kasvatustegevuses ning mängudes. Õppetegevuses kasutatakse põhimõtet kergemalt raskemale, lihtsamalt keerulisemale, lähemalt kaugemale.
- Lõimitus. Teadmiste andmine ja oskuste omandamine toimub läbi paljude erinevate aktiivset õppimist ning loovust toetavate tegevuste, võimaldades vabamängu, vaatlust, katsetamist, liikumist, muusikat, kunsti, lavastamist, õppetegevuse laiendamist väljaspoole lasteaeda jpm. Õppe- ja kasvatustegevuse seovad tervikuks lapse elu ja ümbritsevat keskkonda käsitlevad teemad (koduloolisuse põhimõte).
- Individuaalsuse arvestamine. Selgitatakse välja lapse arengutase, millest lähtutakse eesmärkide seadmisel ja tegevuste planeerimisel. Toetatakse mitmekeelsest perest lapse keelelist arengut mitme keele kasutajana. Lasteaia õppe- ja kasvatustegevuse korraldus võimaldab õpetajal ja/või abiõpetajal töötada lapsega individuaalselt. Individuaalses töös arvestatakse lapse iseloomu, võimeid, oskusi, kodust olukorda ja arengupotentsiaali.
- Sujuv üleminek kooli. Lapse kasvades ja arenedes väheneb päevakavas igapäevatoimingutele kuluv aeg ning suureneb õpetaja kavandatud nende õppe- ja kasvatustegevuste osakaal, mis soodustavad sujuvat sisseelamist kooliellu. Enam tähelepanu osutatakse psüühiliste protsesside – taju, mälu, kujutluste, mõtlemise arendamisele ja õppimise algoskuste – vaatlus- ja kuulamisoskuse, võrdlemis-,

järjestamis-, loendamis-, mõõtmis- ja rühmitamisoskuse, digiteadlikkuse ning modelleerimisoskuse kujundamisele.

3.4. KASVATUSVÄÄRTUSED

Lasteaias peetakse oluliseks väärtusi, mis tulenevad Eesti Vabariigi põhiseaduses, ÜRO inimõiguste ülddeklaratsioonis, lapse õiguste konventsioonis ning Euroopa Liidu alusdokumentides nimetatud eetilistest põhimõtetest. Õppe- ja kasvatustegevus põhineb lapsepõlve väärtustamisel. Lasteaia kaitseb ja edendab lapse õigust täisväärtuslikule ja turvalisele lapsepõlvele ning kujundab koostöös koduga väärtushoiakuid, mis on õnneliku elu ja ühiskonna koostoimimise aluseks.

- Eeskuju: täiskasvanu isiksuslik mõju lapse väärtushinnangute kujunemisele, lapse positiivsete külgede rõhutamine ja eduelamuse tagamine.
- Tunnetuslikud väärtused: aitavad aru saada sellest, mis on oluline inimeses endas ja väljaspool seda. Rühmas luuakse demokraatlik keskkond ja positiivne õhkkond, laps kaasatakse otsuste langetamisse, vastutuse kandmisse ja jagamisse. Rühma täiskasvanute ja laste positiivsed iseloomuomadused rikastavad rühma üldist õhkkonda. Täiskasvanud väljendavad oma hoolivust ja austust laste vastu, aitavad neil olla edukad ja kujundavad seeläbi nende positiivset enesehinnangut. Lastel abil ja toel lepitakse kokku rühma kodukord. Kokkulepete abil on võimalik korrigeerida laste vääritud käitumist. Laps õpib lahendama konflikte vägivalda kasutamata.
- Kõlbelised väärtused: väljendavad inimese meelsust, see on inimese subjektiivne tahe, mis püüab teha head. Kujuneb tahe olla aus, hooliv ja õiglane, lugupidav enda ja teiste vastu. Täiskasvanu on eelkõige aus iseenda vastu ja aus ka laste vastu ning õhutab seeläbi lastes tahet käituda õigesti. Heasoovlikkus: täiskasvanud on üksteise ja laste vastu sõbralikud. Nii tagatakse lastele meeldiv keskkond ja heasoovlikkuse kujunemiseks soodne pinnas, luuakse turvaline, hooliv, kiusamisvaba ja koostööne õhkkond.
- Ühiskondlikud ja õiguslikud väärtused: määravad ära laste ja täiskasvanute omavahelised suhted ja rollid ning suhestumise ühiskonnaga. Vastutustundlikkus ja sooline võrdõiguslikkus, teadmised ühiskonnast ja riigist, isamaa-armastus, austus emakeele ja kultuuri vastu, teadmised keskkonna jätkusuutlikkusest, lugupidamine korra vastu, vabaduse, õigluse ja kultuurilise mitmekesisuse austamine, demokraatia mõistmine ja järgimine, turvalisus.
- Esteetilised väärtused: mäng, muusika, kunst, kirjandus, viisaka käitumise reeglid, jpm. toetavad lapse esteetiliste eelistuste ja hoiakute kujunemist.
- Vitaalsed väärtused: jõud, osavus, tervis, meelte teravus, kehaline vormisolek, hügieeniharjumused, terviseteadlikkus. Täiskasvanu eeskujul ja õhutusel kujuneb lapses tahe olla terve, tugev ja vaimselt erk.

- Väärtuste õpetamine läbi õppekava. Lapsed saavad palju teadmisi, kuid ei tule alati toime nende iseseisva kasutamisega. Õpetaja õhutab last avaldama reageeringuid selle kohta, mida ta kogeb mängu, uurimise, lugemise, kirjutamise, joonistamise, arutelude, jne. kaudu. Lapses areneb soov olla õppimises edukas.

3.5. ÕPI- JA KASVUKESKKOND

Lasteaia õpi- ja kasvukeskkond on last ümbritseva vaimse, sotsiaalse, füüsilise ja digitaalse keskkonna kooslus, milles laps areneb ja õpib. Õpi- ja kasvukeskkond on terviklik süsteem, mis hõlmab füüsilist, vaimset ja sotsiaalset turvalisust, toetades lapse arengut, tervist ja heaolu. Õpi- ja kasvukeskkond kannab alushariduse alusväärtusi. Õpi- ja kasvukeskkonna kujundamisel lähtutakse laste vanusest ja vajadustest ning õppe- ja kasvatustegevuse eesmärkidest ja sisust. Õpi- ja kasvukeskkonna loob õpetaja koostöös laste, abiõpetaja ja teiste töötajatega, kaasates vajadusel vanemaid.

SOTSIAALNE

Sotsiaalne keskkond koolieelses eas tähendab lapse igapäevast inimsuhete ja suhtlemise süsteemi, mis kujuneb kodus, lasteaias ja kogukonnas ning mõjutab otseselt lapse emotsionaalset, sotsiaalset ja väärtuselist arengut. Keskkond mõjutab ka lapse enesehinnangu kujunemist. Kui laps kogeb, et ta saab hakkama, teda toetatakse ja tema panust väärtustatakse, kujuneb tal positiivne minapilt. Turvaline ja toetav õhkkond loob eeldused koostööks, suhtlemiseks ja sotsiaalsete oskuste arenguks.

Lasteaias lähtutakse lapse vajadustest, ühistele väärtustele tuginevatest kokkulepetest ning lasteaia tavadest. Lasteaial on kodukord ja päevakava. Rühma kodukord lepatakse kokku lastega ja vanematega.

Lasteaias luuakse usaldav, sõbralik, pinge- ja vägivallavaba õhkkond. Lapsi suunatakse üksteisega arvestama, üksteist toetama ja koostööd tegema. Kõikidele lastele tagatakse võrdsed võimalused ja kujundatakse heatahtlik suhtumine erinevustesse.

Igas rühmas tegeleb lastega kogu päeva vältel kaks täiskasvanut – õpetaja ja abiõpetaja. Täiskasvanute suhtumine lapsesse on sõbralik, austav, julgustav ja õiglane ning lapse ealisi ja individuaalseid iseärasusi arvestav. Lapsega tegelevad täiskasvanud on lapse arengu suunajad, toetajad ja juhendajad ning loovad keskkonna, mis toetab lapse arengut.

Lastel on võimalus suhelda lasteaias teiste rühmade laste ja kõikide töötajatega (viibimine õues, ühisüritused, külaskäigud teistesse rühmadesse ja muudesse lasteaia ruumidesse).

Lasteaia mikrokliima on hea. Töötajate omavaheline sõbralik läbisaamine on lastele eeskujuks.

Lapsevanematega toimub pidev koostöö, nad on soovi korral oodatud osa saama kõikidest lasteaia tegemistest ja ettevõtmistest.

VAIMNE

Vaimne keskkond koolieelses eas tähendab lapse mõtlemist, õppimist, loovust, enesekindlust ja sisemist motivatsiooni toetavat õhkkonda, mis kujuneb suhetes, väärtustes ja igapäevastes tegevustes nii kodus kui lasteaias.

Õppe- ja kasvatustegevused toimuvad nii kavandatud kui ka spontaansetes olukordades, igapäevatoimingutes, mängus ning looduskeskkonnas. Hästi valitud keskkond kutsub last

küsimusi esitama, vastuseid otsima ja koostööd tegema. Samas loob õpetaja vajadusel ka teadlikult keskkonna, mis toetab konkreetse teema käsitlemist või õpiolukorra tekkimist. Oluline osa õpikeskkonnast on ka selge rutiin ja kokkulepped, mis loovad turvatunde ning toetavad enesejuhtimise kujunemist.

Haritud ja pädev kaader tagab arendava, last huvitava, lapse arengut ja lapse peret toetava keskkonna. Lasteaia õpetajad ja abiõpetajad vastavad kvalifikatsioonile. Toimub regulaarne töötajate huvidele ja vajadustele vastav täiendkoolitamine. Töötajad on enesetäiendamisel aktiivsed ning rakendavad koolitustel omandatud õppe- ja kasvatustegevuses.

Head erialased teadmised, praktiline kogemus ning järjepidev enesetäiendamine loovad soodsa pinnase õppe- ja kasvatustegevuse planeerimisel ja läbiviimisel iga lapse isikupära ja ealiste ning individuaalsete võimetega arvestamiseks.

Õppe- ja kasvatustegevus lähtub lapsest ja on mänguline. Väärtustatakse ja tunnustatakse ideede ning arvamuste paljusust, tagatakse aeg mõtestamiseks, mõttevahetuseks ja tagasisideks. Oluline on õppe- ja kasvatustegevuse planeerimisel jälgida, et vaimset või füüsilist pingutust nõudev tegevus vaheldub puhkusega - liikumise, muusika, mängu või vabategevusega.

Lasteaias on määratud tugiteenuste koordineerija, kelle ülesandeks on korraldada erivajadusega lapse õppe ja arengu toetamiseks vajalikku abi ning koostööd. Töös hariduslike erivajadustega lastega on õpetajatele toeks Kuusalu Hariduse Tugikeskuse tugispetsilistid.

Lasteaias on moodustatud tervisemeeskond.

FÜÜSILINE

Füüsiline keskkond koolieelses eas tähendab lapse igapäevast ruumi- ja esemelist ümbrust, mis toetab tema arengut, heaolu ja iseseisvust.

Lasteaed asub metsa serval, elamurajoonist ja suurematest sõiduteedest eraldatud looduskaunis kohas. Lasteaial on kasutada aiaga piiratud õueala, millest suurem osa on kaetud muruga, jalgteed tänavakiviga, majandusõu asfaltkattega. Majandushoovi asfaldile on maalitud liiklusõppeväljak. Igal rühmal on oma sissepääs ja varikatusealune.

Õueala on avar, looduslähedane ja sisustatud piisavate vahenditega: liivakastid, ronimislinnakud, erinevad kiiged, mängumajakesed, rollimänguvahendid, õuepaviljon, madalseiklusrada jpm. Hoiurühmade õueala on eraldatud madala aiakesega.

Õueala ja lasteaeda ümbritsev männik pakuvad rohkelt võimalusi mänguks, õuesõppeks, looduse ja loodusnähtuste uurimiseks, liikumiseks ja terviseteadlikkuse kujundamiseks.

Igal rühmal on õppe- ja vabategevusteks kasutada kaks ruumi, millest ühes toimub ka lõunauinak. Lisaks on igal rühmal oma riietusruum ja tualettruum (pesuruum) ja riiete kuivatamise ruum. Ruumid on avarad.

Rühmatubades on sisustatud temaatilised mängu-, vaba- ja valiktegevuse nurgad: nukunurgad, lugemisnurgad, liiklusvaibaga liiklusnurgad eriotstarbeliste autodega, ehitusnurgad, lahtised riiulid lauamängude, konstruktorite, puzzlede, raamatute ja kunstitegevuse vahenditega, vahendid lavastusmängudeks.

Majas on kaks saali (suur ja väike) muusika- ja liikumistegevuste läbiviimiseks, pidude ja ühisürituste korraldamiseks, huvitegevuse võimaldamiseks. Muinasjututuba, tehnikatuba ja õppeköök pakuvad tegevuseks täiendavaid võimalusi.

Laste mööbel on kaasaegne, laste eale ja kasvule vastav. Toit valmistatakse lasteaia köögis.

Tervisedenduslikus tegevuses on lastele, õpetajatele ja lapsevanematele toeks Kuusalu Hariduse Tugikeskuse tervishoiutöötaja.

DIGITAALNE

Digitaalne keskkond koolieelses eas tähendab kõiki digitaalseid vahendeid, ressursse ja tegevusi, mis toetavad lapse õppimist, mängu, loovust ja suhtlemist nii lasteaias kui kodus.

Digitehnoloogia on saanud tänaste laste igapäevaelu osaks ning lapsed elavad digitehnoloogiarikkas keskkonnas. Digivahendite kasutamine ei ole eesmärk omaette – nende rakendamine toimub täiskasvanu teadliku otsuse tulemusena, lähtudes lapse arenguvajadustest ja hariduslikest eesmärkidest. Digitehnoloogia võimalusi kasutatakse õppe- ja kasvatustegevuse rikastamiseks.

Lasteaia kasutusel arvutid, nutitahvlid, haridusrobotika vahendid, helisalvestised, e-õppe platvormid ning erinevad rakendused, mis pakuvad mitmekesiseid võimalusi info loomiseks ja kasutamiseks. Digipädevuse eeldatavad tulemused on lõimitud teiste valdkondade õppe- ja kasvatustegevuste eeldatavate arengutulemustega. Selline lähenemine toetab digitehnoloogia loomulikku põimimist igapäevastes õppe- ja kasvatustegevustes, säilitades samas mängulise ja lapsekeskse lähenemise.

Õpetajad ja lapsevanemad peaksid olema ühisel arusaamal digitehnoloogia lõimimise tähtsusest mängupõhises õppimises. Lasteaial on võtmeroll laste digipädevuse kujundamisel ning õpetaja ülesandeks on suunata eesmärgistatud ja mõtestatud digitehnoloogia kasutamisele. Oluline on hoida fookuses turvalisus ja sisuteadlikkus.

3.5.1. ÕPI- JA KASVUKESKKONNA PÕHIMÕTTED KUNI 3-AASTASTE LASTE PUHUL

Turvalisus ja rutiin – Laps vajab kindlustunnet ja etteaimatavust. Selged päevakavad ja tuttavad tegevused annavad lapsele rahu ning loovad õppimiseks vajaliku tasakaalu.

Emotsionaalne tugi ja kiindumusuhted – Täiskasvanu soe ja hooliv suhtumine aitab lapsel tunda end väärtuslikuna ning soodustab usaldust. Positiivsed emotsioonid on aluseks uute teadmiste ja oskuste omandamisel.

Mänguline õpe – Lapsed õpivad kõige rohkem läbi mängu. Lihtsad mängud, katsetamised ja igapäevased olukorrad (nt söömine, riietumine, jalutuskäik) on väärtuslikud õpivõimalused.

Liikumine ja avastamine – Füüsiline keskkond peaks pakkuma lapsele võimalust ronida, roomata, kõndida, katsuda ja uurida. Laps õpib oma keha ja maailma tundma liikumise kaudu.

Sotsiaalsed kogemused – Väikesed rühmad ja rahulik koosolemine aitavad lapsel õppida suhtlemist, jagamist ja teiste arvestamist. Esimesed suhted eakaaslastega loovad aluse hilisematele sõprussuhetele.

Keel ja suhtlus – Igapäevased vestlused, laulud ja juttude jutustamine arendavad lapse sõnavara ja suhtlemisoskust. Täiskasvanu roll on lapse keelelist arengut teadlikult toetada.

Digitaalne kokkupuude – Väikelaste puhul on digikeskkonna roll minimaalne ja toetav. Digivahendit kasutatakse näiteks muusika kuulamiseks või lihtsate piltide/videote vaatamiseks, kuid põhiosa õppimisest toimub vahetu kogemuse kaudu.

3.6. TRADITSIOONID

Kuusalu Lasteaed Jussike on pika ajalooga ja tugevate traditsioonidega lasteaed. Lasteaias väärtustatakse riiklikke tähtpäevi, perekondlikke ja kogukondlikke traditsioone, lasteaia sündmusi, turvalisust ja tervist edendavat tegevust ning rahvakalendrit; lasteaed osaleb siseriiklikes projektides, kampaaniates ja haridusprogrammides. Meie tähtsamatest ettevõtmistest on aegade jooksul kujunenud traditsioonid. Traditsiooniliste ürituste valik on õppeaastati erinev.

- Laste sünnipäevade tähistamine
- Tarkusepäeva tähistamine
- Liiklusnädala tähistamine
- Jalgrattapäevad
- Mihklipäeva tähistamine
- Leivanädala tähistamine
- Rühmade peod, pereüritused koos vanemate ja vanavanematega
- Sügis- ja kevadmatkad, väljasõidud, piknikud
- Spordipäevad, mängupäevad
- Vanavanemate-, isade- ja emadepäeva tähistamine
- Halloweeni tähistamine
- Mardi- või kadrikarneval
- Päkapikumaa väljaehitamine saalis, päkapikupäeva ja advendihommikute tähistamine
- Jõuluõhtud ja hüvastijätt kuusepuuga
- Hingedepäeva, küünla-, sõbra- ja vastlapäeva tähistamine
- Eesti Iseseisvuspäeva tähistamine
- Lasteaia aastapäeva tähistamine
- Emakeelepäeva ja eesti kirjanduse päeva tähistamine, ettelugemise päeval kaasa löömine
- Rühmade poolt korraldatud ülemajalised lastehommikud
- Nalja- ja volbripäeva tähistamine
- Öö lasteaias (või pikk õhtu) koolieelikutele
- Koolieelikute lõpupeod
- Lastekaitsepäeva tähistamine
- Igakuised teatrietendused lasteaias või väljasõitadena
- Tervise Arengu Instituudi, Politsei- ja Piirivalveameti, Päästeameti, Suukooli, KIK-i ja RMK projektides, üleriigilistes kampaaniates ja haridusprogrammides osalemine
- Tervislikku toitumist propageerivad üritused
- Osalemine lasteaedade ülevallalistes ettevõtmisetas (spordipäevad jm)
- Heategevuslikud ettevõtmised: jõulukohvik, jõululoos, mihklilaat, laste käsitöö laad
- Lahtiste uste päevad, avatud tegevused jpm.

4. KOOSTÖÖ

4.1. ASUTUSESISENE KOOSTÖÖ

Asutusesisene koostöö põhineb meeskonnatööl. Info edastamine, töö kavandamine, sisulised arutelud ja analüüsid toimuvad:

- Õpetajate Kogu koosolekutel
- õpetajate infotundides
- abiõpetajate infotundides
- tervisemeeskonna koosolekutel
- töörühmade koosolekutel
- eLasteaed ELIIS keskkonnas

Lasteaia õppekava ja selle muudatuste koostamise protsessis osalevad õppe- ja kasvatustegevusega seotud töötajad. Õppekava kinnitamise eel kuulatakse ära hoolekogu arvamusi.

Lasteaia õppeaasta tegevuskava lähtub arengukavast ja õppekavast. Tegevuskava valmimise protsessis osalevad õppe- ja kasvatustegevusega seotud töötajad.

Teadaanded, koosolekute otsused, sisulist tööd puudutavad korraldused ja otsused on ELIISi teadetetahvilil.

4.2. KOOSTÖÖ LAPSEVANEMATEGA

Lasteaia töötajad ning vanem teevad koostööd lapse arengu ja tervise toetamiseks. Koostöö põhineb vastastikusel usaldusel ja lugupidamisel.

Lapsevanematega koostöö põhimõtted:

- Informeeritus – lapsevanemate rühmaüksused, hoolekogu üksused, üksused esmakordselt lasteaeda tulevate laste ja koolieelikute vanematele, hoolekogu meililist, eLasteaed ELIIS, rühmade infostendid, lasteaia koduleht, perevestlused, laste arenguestlused, koolivalmiduse või õppeaasta peateemaga seotud materjalid (kasvumapid, teemapid), vaba suhtlus. Vanematel on võimalus tutvuda alushariduse alusväärtustega ja õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtetega, lasteaia kodukorra ja päevakavaga, lasteaia ja rühma töökorraldusega, lasteaia õppekava ja arengukavaga, õppeaasta tegevuskavaga, laste arengu eeldatavate tulemustega, lasteaia ürituste kavaga ja rühma igapäevase õppe- ja kasvatustegevusega.
- Kaasamine – hoolekogu kaasamine lasteaia arengukava, õppekava, õppeaasta tegevuskava ja kodukorra koostamise protsessi, vajadusel ja võimalusel vanema kaasamine lapse õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisse ja läbiviimisesse, lapsevanemate kaasamine rühma kodukorra kehtestamisse.
- Vastastikune tagasiside – tagasisideküsitlused lapsevanematele, laste arenguestlused, tagasisidevestlusringid hoolekogus, ümarlaud, vaba suhtlus;

- Lasteaia tegemistes aktiivse kaasalöömise võimaldamine – lapsevanemad on oodatud osa saama kõikidest lasteaia üritustest. Lapsevanemate ideed ja abi on teretulnud lasteaia ja rühmade tegevuste ning ürituste korraldamisel ja läbiviimisel - ülelasteaialised üritused, rühmade peod, perepäevad, väljasõidud ja piknikud, heategevusüritused (laadad, kohvikud, loosid jne.).

4.3. KOOSTÖÖ KUUSALU HARIDUSE TUGIKESKUSEGA

- Hariduslike erivajadustega lastega on õpetajatele toeks Kuusalu Hariduse Tugikeskuse tugispetsialistid.
- Lasteaias on määratud tugiteenuste koordineerija, kelle ülesandeks on korraldada erivajadusega lapse õppe ja arengu toetamiseks vajalikku abi ning koostööd tugispetsialistidega.
- Õpetaja ja lapsevanem teevad tugiteenuste koordineerija ja tugispetsialistidega koostööd.

4.4. KOOSTÖÖ KUUSALU KESKKOOLIGA

- Koostöös kooli esindajatega koosolek koolieelikute vanematele „Meie lapsest saab koolilaps“, kus jagatakse nõuandeid lapse kooliks ettevalmistamise osas.
- Kooli külastamine koolieelikutega.
- Lasteaia ja kooli õpetajate vestlusringid, mille sisuks on võimaluste ja ootuste ühtlustamine, informatsiooni andmine ja tagasiside saamine laste kooliks ettevalmistuse taseme osas.

5. ÕPPE- JA KASVATUSKORRALDUS

5.1. ÕPPEAASTA TÖÖ KAVANDAMINE

- Õppeaasta algab 1. septembril ja kestab 31. augustini.
- Õppeaasta õppe- ja kasvatustegevuse põhisuunad ja eesmärgid seatakse lähtuvalt eelmise õppeaasta õppe- ja kasvatustegevuse analüüsist. Järgneva õppeaasta tegevuskava põhisuundade määratlemine toimub eelmise õppeaasta lõpus (mais-juunis).
- Õppeaasta alguses koostab direktor koostöös õppe- ja kasvatustööga seotud töötajatega lasteaia õppeaasta tegevuskava.
- Ülelasteaialisi üritusi kavandatakse meeskonnatööna jooksvalt kogu õppeaasta vältel.

5.2. RÜHMADE ÕPPE- JA KASVATUSKORRLADUS

- Õppe- ja kasvatuskorralduse aluseks on lasteaia õppekava ja õppeaasta tegevuskava.
- Õppe- ja kasvatustegevuse läbiviimisel arvestatakse lasteaia päevakavaga.
- Suvekuudel (juuni, juuli, august) toimub õppe- ja kasvatustegevus vähendatud mahus - igast ainevaldkonnast vähemalt üks tegevus nädalas, võimaldades suuremal määral vabamängu ja spontaanseid tegevusi.
- Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine, rakendamine, lõimimine, hindamine ja arendamine on paindlik ning põhineb pedagoogilisel dokumenteerimisel.
- Dokumenteerimise käigus tehakse nähtavaks õppe- ja kasvatustegevuse seos õppekavaga, eesmärgid, tegevused, teemakäsitus ning kokkuvõtte eesmärkide saavutamisest, samuti õppimise protsess (kogemused, tegevused) ja laste kognitiivne potentsiaal (arutlusoskus, väljendatud seisukohad, teadmised).
- Õppe- ja kasvatustegevuse dokumenteerimine toimub eLasteaia ELIIS keskkonnas.
- Lasteaia õppekavas ja õppeaasta tegevuskavas seatud eesmärkidest ja õppeaasta tegevuskavas kavandatud tegevustest lähtuvalt ning tuginedes eelmise õppeaasta õppe- ja kasvatustegevuse analüüsile koostavad rühmaõpetajad rühma tegevuskava. Tegevuskava säilitatakse eLasteaia ELIIS dokumentide kaustas.
- Rühma tegevuskava sisu:
 - rühma eripära
 - lasteaia õppeaasta õppe- ja kasvatustegevuse peaeesmärgi käsitlemine
 - rühma õppeaasta õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid
 - töö hariduslike erivajadustega lastega
 - lapse arengu hindamise meetodid
 - rühma üritused, õppekäigud
 - koostöö lapsevanematega
- Lähtuvalt lasteaia õppekavast, lasteaia õppeaasta tegevuskavast ja rühma tegevuskavast koostavad õpetajad nädalaplaanid, mis sisaldavad vanuseastme eeldatavatest tulemustest lähtuvalt seatud õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid ning kavandatud lõimitud õppe- ja kasvatustegevust. Nädalaplaane ei koostata suvekuudel.
- Õppe- ja kasvatustegevuse temaatika tuleneb aastaegade vaheldumisest, riiklikest tähtpäevadest, rahvakalendrist ja on tihedalt seotud ümbritseva eluga.
- Õppe- ja kasvatustegevus kavandatakse valdkonna „Mina ja keskkond“ teemade alusel. Nädalat/nädalaid läbib terviklik teema, mis lõimitakse kõikidesse tegevustesse, võimaluse piires ka muusika- ja liikumistegevustesse.
- Õppe- ja kasvatustegevus toimub läbi igapäevatoimingute, laste mängu ning kavandatud ja spontaanselt tekkivate tegevuste.
- Õppe- ja kasvatustegevustes ning spontaansetes õpiolukordades lõimitakse erinevaid valdkondi, tegevusi ja teemasid võimaldades vabamängu, katsetamist, liikumist, muusikat ja aktiivset õppimist ning loovust toetavaid meetodeid, nii individuaalses kui grupitegevustes.
- Alla kolmeaastaste lastega läbiviidav õppe- ja kasvatustegevus lastehoius põhineb eelkõige mängulisel ja avastuslikul tegutsemisel toetades laste individuaalsust ja arengupotentsiaali.
- Muusika- ja liikumistegevused toimuvad saalides graafiku alusel.

- Õppekava rakendamise metoodika valib lähtuvalt laste vanusest, vajadustest ja huvidest õpetaja, tagades jõukohase, mängulise ja eesmärgipärase õppe. Lisaks teemaõppele kasutatakse nüüdisaegse õpikäsituse metoodikaid, õuesõpet, aktiivõpet, projektõpet, alternatiivpedagoogikaid jm.

5.3. HARIDUSLIKU ERIVAJADUSEGA LAPSE ARENGU TOETAMINE

5.3.1. HARIDUSLIKU ERIVAJADUSEGA LAPSE ARENGU TOETAMISE PÕHIMÕTTED

- Haridusliku erivajadusega laps käeoleva õppekava tähenduses on laps, kelle võimetest, tervises seisundist, keelelisest ja kultuurilisest taustast ning isiksuseomadustest tingitud arenguvajaduste toetamiseks on vaja teha muudatusi või kohandusi lapse kasvukeskkonnas või rühma tegevuskavas.
- Lasteaed lähtub õppe- ja kasvatustegevuse korraldamisel kaasava hariduse põhimõtetest, mille kohaselt osaleb laps õppe- ja kasvatustegevuses suurema osa ajast koos kõigi teiste lastega ja oma õpetajaga.
- Haridusliku erivajadusega lapse, sealhulgas andeka lapse arengu toetamine lasteaias on meeskonnatöö.
- Lasteaiasisest meeskonnatööd korraldab ning osalemist lasteaiavälises võrgustikutöös koordineerib tugiteenuste koordineerija.
- Töö kavandamist haridusliku erivajadusega lastega kirjeldatakse täpsemalt rühma õppeaasta tegevuskavas.
- Tugiteenuste korraldamisega seotud ülesandeid täidetakse viisil, mis tagab alushariduse omandamise iga lapse individuaalseid vajadusi ja võimeid arvestades.

5.3.2. LAPSELE VAJALIKU TOE VÄLJASELGITAMINE JA RAKENDAMINE

- Sobivat arendustegevust ja lapse vajadustele vastavat tuge rakendatakse alates vajaduse tuvastamise hetkest. Vajadus tuvastatakse lasteaiale sellekohaste objektiivsete andmete saabumise või koolivälise nõustamismeeskonna soovitusel andmisega.
- Kui lapsel ilmneb vajadus saada tuge, teavitab lasteaed sellest vanemat ja korraldab lapse pedagoogilis-psühholoogilise hindamise. Vajadusel soovitatakse lisauuringuid.
- Lapse individuaalsest vajadusest lähtudes korraldatakse lapsele õpetajate, tugispetsialistide, abiõpetajate ja teiste spetsialistide koostöös võimetekohane õpe ja vajalik tugi.
- Kokkuleppel vanemaga võib teha lapse individuaalse arengu toetamiseks kohandusi õppe- ja kasvatustegevuse sisus ja korralduses ning õpi- ja kasvukeskkonnas.
- Lapsele, kellel on kohanemisraskusi või tekib mahajäämus eeldatavate arengutulemuste saavutamisel, pakub lasteaed üldist tuge, mis kujutab endast õpetaja pakutavat individuaalset lisajuhendamist, tugispetsialisti teenust ja vajaduse korral õpet individuaalselt või alarühmas.
- Kui lasteaia tagatud üldine tugi ei anna lapse arenguks soovitud tulemusi, teeb tugiteenuste koordineerija või õpetaja vanemale ettepaneku pöörduda koolivälise nõustamismeeskonna poole tõhustatud või eritoe vajaduse väljaselgitamiseks.

- Koolivälise nõustamismeeskonna soovitusel ja vanema nõusolekul rakendab lasteaed tõhustatud tuge või erituge.
- Tõhustatud tuge rakendatakse lapsele, kes oma arengu eripära tõttu vajab mitut tugispetsialisti teenust; spetsiifilist õppe- ja kasvatustegevuse korraldust, keskkonda, metoodikat või spetsiifilisi vahendeid; õpet väiksema laste arvuga rühmas (üks laps täidab kolm kohta); individuaalset lisatuge rühmas või õpet kuni 12-lapsega rühmas.
- Erituge rakendatakse lapsele, kes oma arengu eripära tõttu vajab vähemalt üht tugispetsialisti teenust; kohandusi mitmes valdkonnas - spetsiifilist õppe- ja kasvatustegevuse korraldust, keskkonda, metoodikat või spetsiifilisi vahendeid; õpet väiksema laste arvuga rühmas (üks laps täidab kolm kohta); pidevat individuaalset lisatuge rühmas või õpet kuni 6-lapsega rühmas.
- Hariduslike erivajadustega laste õppe- ja kasvatuskorraldus põhineb lasteaia õppekaval. Vajadusel koostab õpetaja koostöös abiõpetaja, tugispetsialisti, tugiteenuste koordineerija ja vanemaga lapsele individuaalse arenduskava.
- Haridusliku erivajadusega lapsele koolivälise nõustamismeeskonna poolt antud soovitused, kohandused õppes, rakendatud tugimeetmed ja hinnang nende tulemuslikkuse kohta märgitakse lapse individuaalse arengu jälgimise kaardile.
- Õppe- ja kasvatustegevuse läbiviimine toimub alarühmades ja/või vajadusel individuaaltööna.
- Tugispetsialistide tegevused toimuvad individuaal- või alarühmade tegevuste näol.
- Lapse, kelle kodune keel ei ole eesti keel, toimub eesti keele õpe täieliku keelekümluse metoodikat rakendades või toetatakse vajadusel eesti keele omandamist eraldi eesti keele arengu toetamiseks mõeldud tegevuste kaudu.
- Lapse andekuse korral pakuvad õpetajad talle lasteaias enam valikuid, iseseisvust ning vastutust, kokkupuudet lapse huvidele vastavate tegevuste ja vahenditega, vajaduse korral lisajuhendamist.
- Vähemalt üks kord õppeaastas ja siis, kui koolivälise nõustamismeeskonna määratud toe rakendamise tähtaeg on lõppemas, hindab tugiteenuste koordineerija koostöös õpetajate ja tugispetsialistidega soovitatud toe rakendamise mõju ning teeb ettepanekud edasiseks tegevuseks.

5.4. LAPSE ARENGU HINDAMINE

Lapse arengu hindamine on oluline lapse eripära mõistmiseks, lapsele vajaliku toe väljaselgitamiseks, arengu ja positiivse enesehinnangu toetamiseks ning õppe- ja kasvatustegevuse kavandamiseks. Täiskasvanu toetab lapse arengut, märgates saavutusi ja aidates lapsel ise enda arengut ning edasiminekut teadvustada. Tuginedes hindamistulemustele saab luua õpi- ja kasvukeskkonna, mis vastab lapse arengutasemele ja vajadustele. Et tagada lapsest lähtuva õpi- ja kasvukeskkonna kujundamine ja lapse individuaalsusega arvestamine, on vajalik koostöö lapse ja vanemaga.

Lasteaia õppekava sisaldab hindamise põhimõtteid, meetodeid ja hindamise kava.

5.4.1. LAPSE ARENGU HINDAMISE PÕHIMÕTTED

- Hindamine on igapäevane osa õppe- ja kasvatusprotsessist. Hindamisel jälgivad ja analüüsivad õpetajad lapse arengut nii igapäevatoimingutes, vabamängus kui ka õppe- ja kasvatustegevustes.
- Lapse arengu hindamisel ja toetamisel lähtutakse alushariduse riiklikus õppekavas sätestatud põhimõtetest.
- Hindamise aluseks on lapse eeldatavad arengutulemused üldoskustes ning õppe- ja kasvatustegevuse valdkondades.
- Vanemale tutvustatakse lapse arengu hindamise põhimõtteid ja korraldust.
- Lapse arengut kirjeldatakse lapsest lähtuvalt, väärtustades lapse pingutusi, saavutusi ning tunnustades lapse toimetulekut, arenemist, positiivseid hoiakuid ja huvi.
- Õpetaja koostab vähemalt üks kord õppeaastas lapse arengust kirjaliku kokkuvõtte.
- Vajadusel viib õpetaja lapse arengu toetamiseks vanemaga läbi arenguveestluse. Arenguveestluse tulemused dokumenteeritakse.
- Koolimineva lapse kohta koostab lasteaed koolivalmiduskaardi, milles on kirjeldatud lapse üldoskuste ning õppe- ja kasvatustegevuse valdkondade arengutulemused.
- Lasteaed kannab koolivalmiduskaardi Eesti Hariduse Infosüsteemi.

5.4.2. LAPSE ARENGU HINDAMISE KAVA JA MEETODID

Hindamise eesmärk on saada terviklik ülevaade lapse arengu tugevatest ja arendamist vajavatest valdkondadest ning selgitada välja lähima arengu tsoon, avaldub probleem ja selle mõju lapse toimetulekule. Infot kogutakse tavaliselt järk-järgult erinevaid meetodeid kombineerides.

LAPSE ARENGU HINDAMISE ETAPID:

- Taustainfo kogumine lapse ja pere kohta

Lasteaias lähtutakse taustainfo kogumisel lasteaia õppekavast, kus on kehtestatud ühtsed kokkulepped. Vanematele selgitatakse eelnevalt, et lapse ja pere taustainfo teadmine on oluline lapse eripäraga arvestamiseks arengu toetamisel. Iga lapse info on rangelt konfidentsiaalne. Vanemad täidavad lapse lasteaeda tulles ankeedi. Taustainfo kogumine toimub usalduslikus ja meeldivas õhkkonnas. Võimalus on korraldada perevestlusi. Lasteaias tunnustatakse ning hinnatakse laste ja perede erinevat tausta, väärtusi, elustiili ja iseloomulikke tunnuseid ning peetakse tähtsaks erinevaid tähenduslikke viise, kuidas nad oma laste õppimisse ja arengusse panustavad. Lapse arengu toetamisel arvestatakse laste eripära ja kodust keskkonda.

- Hindamise kavandamine

Lapse arengu hindamine ja toetamine on alushariduses üks olulisemaid põhiprotsesse, mille kavandamisse on kaasatud kõik sellega seonduvad huvigrupid. Õpetajatele on tagatud autonoomsus valida lapse arengu hindamiseks sobiv metoodika. Lapse üldoskuste ning

Õppe- ja kasvatustegevuste valdkondade hindamise kavandamisel lähtutakse lasteaias kokku lepitud hindamise kavast.

Hindamismeetodid:

- vaatlus
- vestlus
- kasvumapp
- intervjuu
- viieaastase lapse arengu hindamise e-vahend LAHE
- testid: arengu jälgimise mäng, juhendatud joonistamise test, lapse vaimse arengu jälgimine J. Strebeleva hindamissüsteemi järgi, materjal 6-aastaste laste koolivalmidusega tutvumiseks jt.

- Hindamise läbiviimine

Lapse arengu hindamine viiakse läbi kokkulepitud kava alusel.

- Pidev hindamine õppe- ja kasvatustegevuse eesmärkidest lähtuvalt.
- Kui pideva hindamise käigus on märgatud probleeme, viiakse läbi põhjalikum hindamine lähtudes lapse arengu eeldatavatest tulemustest.
- Kui lapsel ilmneb vajadus saada tuge, teavitab lasteaed sellest vanemat ja korraldab lapse pedagoogilis-psühholoogilise hindamise. Vajaduse korral tehakse koostööd teiste valdkondade spetsialistidega ja soovitatakse lisauuringuid.
- Üldist, tõhustatud ja erituge vajavate laste hindamise, testimise ja uuringute tulemused, samuti õpetajate tähelepanekud, rakendatud tugimeetmed ja hinnang nende tulemuslikkuse kohta märgitakse lapse individuaalse arengu jälgimise kaardile.
- Vajadusel teeb tugiteenuste koordineerija, tugispetsialist või õpetaja vanemale ettepaneku pöörduda koolivälise nõustamismeeskonna poole tõhustatud toe või eritoe rakendamise vajaduse väljaselgitamiseks.
- Vähemalt korra õppeaastas ja siis, kui koolivälise nõustamismeeskonna määratud toe rakendamise tähtaeg on lõppemas, hindab tugiteenuste koordineerija koostöös õpetajate ja tugispetsialistidega soovitatud toe rakendamise mõju ning teeb ettepanekud edasiseks tegevuseks.
- Koolivalmiduse hindamine viiakse läbi viimase õppeaasta sügisel ja kevadel, et selgitada välja lapse üldoskuste ning õppe- ja kasvatustegevuse valdkondade arengutulemused.
- Lapse arengu hindamise tulemused fikseeritakse lapse arengu hindamise tabelis, vaatluslehtedel või eLasteaia ELIIS lapse profiilil. Koolieelikute ja hariduslike erivajadustega laste hindamist teostatakse kaks korda õppeaasta (sügisel ja kevadel).

- Analüüs ja tõlgendamine

Lapse arengut kirjeldatakse lasteaias lapsest lähtuvalt, väärtustades lapse pingutusi, saavutusi ning tunnustades lapse toimetulekut, arenemist, positiivseid hoiakuid ja huvi. Lisaks saavutatule peab lapse arengut kirjeldades võtma arvesse lapse pingutusi. Pingutus on otseselt seotud lapse suutlikkusega oma tahet ja tegutsemismotivatsiooni suunata ning seotud lapse eneseregulatsiooni oskuse arenguga. Analüüsil osalevad kõik lapsega tegelevad töötajad, et kõigil oleks lapse arengu kohta olemas tervikpilt. Eriti oluline on meeskonnatöö tuge vajava lapse arengu hindamisel. Lapse arengu hindamisprotsessi tuleb kaasata ka perekond, sest see on haridusasutuse ja perekonna koostöö aluseks.

Õpetaja koostab vähemalt üks kord õppeaastas lapse arengust kirjaliku kokkuvõtte.

- Õppe- ja kasvatustegevuste kavandamine lähtudes hindamistulemustest

Antud etapis mõeldakse läbi, mida ja kuidas muuta õppe- ja kasvatustegevustes ning õpi- ja kasvukeskkonnas. Eesmärk on, et igapäevane õppe- ja kasvatustegevus arvestaks lapse arengu erisustega. Õppe- ja kasvatustegevuste kavandamisel on aluseks täiskasvanute ühine arusaam sellest, mida ja kuidas teha, et lapse individuaalsusega oleks õppe- ja kasvatustegevuste kavandamisel arvestatud. Vajaduse korral koostab rühmaõpetaja koostöös abiõpetaja, tugispetsialisti ja vanemaga lapsele individuaalse arenduskava.

Lapse toevajaduse ilmnemisel on oluline täiskasvanute tihe koostöö tugispetsialistidega, sh õpitavate oskuste igapäevane harjutamine ja kinnistamine rühmaõpetajate poolt tugispetsialistide juhendamisel. Tugispetsialistid juhendavad õpetajaid, kuidas tugevava lapse individuaalse arenguga paremini igapäevases õppe- ja kasvatustegevuses arvestada. Paralleelselt pedagoogilise sekkumisega teostatakse ka progressi hindamist eesmärgiga jälgida, kas lapse edasijõudmine on ootuspärane.

- Vanemate nõustamine

Koolimineva lapse ning üldist, tõhustatud või erituge vajava lapse vanemaga viib õpetaja läbi arenguestluse, kus

- annab vanemale tagasisidet lapse arengust, sealhulgas arengust üldoskuste ning õppe- ja kasvatustegevuste valdkondades;
- vanem esitab seisukohti ja ootusi lapse arengu suhtes;
- lepitakse kokku mõlema osapoole edasised tegevused lapse arengu toetamiseks.

Muul juhul viib õpetaja lapse arengu toetamiseks vanemaga läbi arenguestluse vajadusel. Kui lapse areng on ootuspärane ning lapse arengu kirjaliku kokkuvõttega tutvumise järgselt ei pea vanem ja õpetaja arenguestlust vajalikuks, siis ei ole arenguestluse läbiviimine kohustuslik.

- Koolivalmiduse hindamine

Koolimineva lapse kohta koostab lasteaed koolivalmiduskaardi, milles on kirjeldatud lapse oskused ja tulemused üldoskustes ning õppe- ja kasvatustegevuse valdkondades.

Koolivalmiduse hindamine 6-7 aastastel lastel toimub vähemalt kaks korda viimase lasteaia aasta jooksul, sügisel ja kevadel. Lasteaed kannab õppekava läbinud lapse koolivalmiduskaardi Eesti Hariduse Infosüsteemi.

- Hindamise korralduse uuendamine.

Lasteaias analüüsitakse koostöös hindamise korraldust, ajakava, laste ja vanemate tagasisidet hindamisprotsessile ja vajadusel muudetakse hindamise põhimõtteid ja korraldust lasteaia õppekavas.

5.5. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE KOKKUVÕTTED JA ANALÜÜS

- Rühmaõpetajad (ka muusika- ja liikumisõpetaja) koostavad iga päev eLasteaia ELIIS rühma päevikusse õppe- ja kasvatustegevuse analüüsiva kokkuvõtte.
- Õpetajad koostavad õppe- ja kasvatustegevuse kirjalikud kokkuvõtted üks kord õppeaastas, 10. juuniks.
- Aruannete koostamisel lähtuvad rühmaõpetajad õppeaastaks seatud eesmärkidest ning rühma tasemest. Kokkuvõtted tehakse ka toimunud üritustest. Analüüsitakse õnnestumisi ja parendamise võimalusi.
- Muusika- ja liikumisõpetaja analüüsivad oma tegevust tervikuna ja rühmade kaupa. Lähtutakse õppeaasta eesmärkidest ja vanuserühmadest.
- Rühmad (ka liikumis- ja muusikaõpetaja) säilitavad kokkuvõtteid e-Lasteaia ELIIS dokumentide kaustas 5 aastat.
- Õppejuht koostab kaks korda õppeaastas (jaanuaris ja juunis) lasteaia õppe- ja kasvatustegevuse analüüsiva kokkuvõtte.
- Direktor koostab kaks korda õppeaastas (jaanuaris ja juunis) lasteaia tegevuse analüüsiva koondaruande, mille üheks osaks on õppe- ja kasvatustegevus ning esitab selle vallavalitsusele ja hoolekogule.

6. ÕPPEKAVA KINNITAMISE JA UUENDAMISE KORD

Õppekava ja selle muudatused kinnitab direktor käskkirjaga olles kuulanud ära hoolekogu arvamuse.

Õppekava seire ja analüüs toimuvad igapäevases õppe- ja kasvatustegevuses ning aruteludes õppe- ja kasvatustegevusega seotud töötajatega.

Õppekava uuendatakse ja täiendatakse:

- seoses muudatustega alusharidusseaduses, alushariduse riiklikus õppekavas jt. valdkonna õigusaktides;
- igapäevase õppe- ja kasvatustegevuse seire ja analüüsi tulemusel esile kerkinud vajaduse korral;
- õppe- ja kasvatustegevusega seotud töötajate või hoolekogu ettepanekul.

Õppekava uuendamist korraldab õppejuht koostöös õppe- ja kasvatustegevusega seotud töötajatega.

7. ÕPPESISU

Õppe- ja kasvatustegevus toimub läbi igapäevatoimingute, laste mängu ning kavandatud ja spontaanselt tekkivate tegevuste. Lapse teadmised, oskused ja hoiakud arenevad üheskoos – tegeliku elu, mängu ja selle keskkonna kaudu, milles lapsed viibivad.

Õppe- ja kasvatustegevuse korraldamisel lõimitakse erinevaid valdkondi ja tegevusi, pakkudes lapsele võimalusi vabamänguks, katsetamiseks, liikumiseks, musitseerimiseks ning loovust ja aktiivset õppimist toetavate tegevuste kogemiseks, nii individuaalselt kui ka koos teistega.

Lõimitud lähenemise kaudu muutub õppimine lasteaias:

mängulisemaks ja paindlikumaks, sest tegevused lähtuvad laste enda kogemusest;

koostöisemaks, sest eri valdkonnad ja tegevused ühendavad lapsi, õpetajaid ja lapsevanemaid ühise eesmärgi ümber;

refleksiivsemaks ja tähenduslikumaks, sest laps õpib oma kogemust mõtestama ja seda teistega jagama.

Õppe- ja kasvatustegevuse **kavandamisel ja korraldamisel**:

- valitakse valdkonna temaatika lapse igapäevaelust ja teda ümbritsevast keskkonnast, mis hõlmab sotsiaalset keskkonda, loodus- ja tehiskeskkonda, sealhulgas tervise- ja liikluskasvatust;
- suunatakse last ümbritsevat maailma märkama, uurima ning kogema mängu ja igapäevatoimingute kaudu, võimaldades lapsel ümbritsevat tajuda erinevate meelte ning aistingute abil: vaadeldes, nuusutades ja maitstes, kompides, kuulates helisid;
- lõimitakse erinevaid tegevusi: võrdlemist, modelleerimist, mõõtmist, arvutamist, vestlemist, ettelugemist, kehalist liikumist, kunstilist ja muusikalist tegevust;
- suunatakse last mängudes, ümbritsevas looduses, liikluses, oma tervises seisundis jm märgatu kohta küsimusi esitama (probleemi püstitama), küsimustele vastuseid leidma (oletama ja oletusi kontrollima) ja märgatust ning kogetust järeltõlgima tegema;
- suunatakse last materjale ja vahendeid säästlikult kasutama, hoolivalt ja heaperemehelikult käituma.

Õppe- ja kasvatustegevuse õppesisu ja põhimõtted esitatakse kuues valdkonnas. Tabelivormis tuuakse välja kolme- kuni seitsmeaastase lapse eeldatavad arengutulemused, jälgides eakohasust ja järjepidevust:

- 1) mina ja keskkond;
- 2) keel ja kõne;
- 3) matemaatika;
- 4) kunst;
- 5) muusika;
- 6) liikumine.

7.1. AINEVALDKONDADE ÕPPESISU, PÕHIMÕTTED JA 6-7 AASTASE LAPSE EELDATAVAD ARENGUTULEMUSED

7.1.1. VALDKOND MINA JA KESKKOND

Valdkond Mina ja keskkond õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted on:

- toetada last iseenda ja ümbritseva keskkonna tundma õppimisel ja mõistmisel;
- suunata last ümbritsevat keskkonda mängu ja igapäevatoimingute kaudu märkama, uurima ja kogema;
- suunata last küsimusi esitama, probleeme püstitama, teemakohaselt arutlema, vastuseid leidma ning märgatust ja kogetust järeldusi tegema;
- suunata last keskkonda hoidvalt ja turvaliselt käituma ning materjale ja vahendeid säästlikult kasutama;
- suunata last keskkonda, enda ja kaaslaste kultuuri ja traditsioone ning tervist väärtustama;
- suunata last märkama ja mõistma sotsiaalse keskkonna, loodus-, tehis ning digikeskkonna erinevusi.

Valdkond Mina ja keskkond sisu aitab lapsel mõista iseennast ja oma suhet ümbritseva sotsiaalse, kultuurilise, loodusliku ja tehiseskkonnaga, kujundades teadlikku, hoolivat ja väärtustavat hoiakut. Selle kaudu arenevad ka tema tunnetus-, suhtlus- ja mõtlemisoskus, kujuneb positiivne minapilt ja kuuluvustunne nii looduses kui ühiskonnas.

Sotsiaalne keskkond - teemadevalik aitab lapsel mõista iseennast ja oma kohta sotsiaalses maailmas, kujundada positiivset enesetunnetust, sotsiaalseid oskusi, kultuuriteadlikkust ning väärtuspõhist ja turvalist käitumist erinevates olukordades:

- mina kui isiksus: enesetutvustus, huvid ja keha;
- perekond ja peretraditsioonid;
- erinevad ametid ja töö tähendus;
- kodumaa sümbolid, rahva- ja kultuuritraditsioonid, olulised kultuuritegelased;
- kultuuriline mitmekesisus ja inimeste erinevus;
- turvaline käitumine, ohuolukordade äratundmine ja abi kutsumine;
- tervise väärtustamine: hügieen, hammaste tervis, une ja puhkuse tähtsus, kehaline aktiivsus;
- mitmekesine ja tervislik toitumine;
- rahakasutus ja raha otstarve;
- digikeskkond kui sotsiaalne ja turvalisust vajav ruum: ohtude tundmine, reeglite järgimine.

Looduskeskkond - eesmärgid toetavad lapse loodushuvi ja teadlikkust loodusnähtustest, aastaegade ja elukeskkonna muutustest ning aitavad kujundada keskkonda hoidvaid ja loodussõbralikke hoiakuid:

- kodukoha loodus ja selle eripära;
- loodusvaatlused, muutused looduses eri ajatsüklites;
- loodusnähtused ja aastaegade seos;

- inimese mõju loodusele ja keskkonnahoidlik käitumine;
- elukeskkonna mõju tervisele ja käitumisvalikutele.

Tehiskeskkond - tehiskeskkonna tundmaõppimine arendab lapse arusaamist inimtekkelisest keskkonnast ja selles toimetulekuks vajalikke oskusi, sealhulgas tehnoloogiaga ümberkäimist, liikluskäitumist ja igapäevase keskkonna turvalist ning vastutustundlikku kasutamist.

- kodu ja ehitised;
- igapäevased tehisseadmed ja nende kasutus: digivahendid, kodumasinad, robotika;
- liiklusohutus: jalakäija ohutu käitumine, liikluses osalemine, turvavarustus;
- jäätmed ja ressursside säästmine.

Valdkond „Mina ja keskkond“ on igapäevaseks õppetegevuse aluseks. Õppesisu võib olla jaotatud teemade gruppideks vastavalt laste huvile ja rühma eripärale, lõimides kõiki ainevaldkondi, kasutades kõikvõimalikke sobivaid vorme ja meetodeid ning arvestades eakohasust, järjepidevust, loovust ja vastava vanuserühma laste eeldatavaid tulemusi.

Teemade valik lähtuvalt valdkonna Mina ja keskkond ainesisust:

TERE, LASTEAED JA SÜGIS !

Hüvasti, suvi ja tere, lasteaed!

Liiklus

Sügis aias ja põllul

SÜGIS LOODUSES

Rukkileib meie laual

Sügis metsas

Linnud sügisel

Loomad sügisel. Koduloomad

Loomad sügisel. Metsloomad

PERE JA KODU. RAHVAKOMBED

Pere ja kodu

Kodu ja tehnika

Eesti talurahvas. Rahvalooming

Inimese eluring, tema tööd ja toimetused

JÕULUAEG

Jõulukombed

Ettevalmistused jõuludeks

Jõulumuinasjutt

TALV

Talvine mets ja linnud

Talvine mets ja loomad

Mina ja talvelõbud

Mina, minu keha ja tervis. Tervisele kasulik ja kahjulik

KODU JA KODUMAA

Minu kodukoht Kuusalu

Sõbrad ja sõprus

Minu kodumaa ja tuntud eestlased

Elu erinevates kliimavöötmes

TEATER JA KIRJANDUS

Muinasjutt
Emakeel ja raamat
Teater
Kevadpühad (liikuv)

KEVAD LOODUSES

Linnurahva kevad
Loomarahva kevad
Veekogud
Putukad
Aastaajad. Ilmastikumuutused

KEVAD LASTEAIAS

Tööd ja tegemised kevadel
Tuletõrje ja päästeamet. Ohutus ja tervis
Kodukoha loodus
Kevadpidu

SUVEAEG

Loodusvaatlused
Suverõõmud ja tegemised
Puhkus

Loodustemaatikale lisaks on olulisel kohal **rahvakalender**, läbi rahvuskultuuri tutvustame lastele oma maa minevikku ja kombeid. Olulisemad tähtpäevad on ära märgitud, kuid täpsem tutvustamise viiside ja vormide planeerimine kajastub rühmade tegevuskavas ja nädalaplaanides vastavalt laste vanusele ja huvile, lõimides tegevusi kõigis ainevaldkondades. Tähistatavate rahvakalendritähtpäevade valik ja tähistamise viis on õppeaastati erinev (ülemajalised üritused, rühmade ettevõtmised jms).

EESMÄRGID:

- Laps tutvub eesti rahva mineviku ja traditsioonidega.
- Laps tutvub rahvakalendri tähtpäevade kombestikuga.
- Kasvab eneseväärikustunne ja austus rahvapärandi vastu.

ÕPISISU:

- Tähtpäevade tähistamine laulu, mängu, tantsu, vestluse, muinasjutu, vanasõna ja legendi kaudu.
- Traditsiooniliste kommete tutvustamine riietuse, maskide, ruumikujunduse abil.
- Tähtpäevad läbi toidulaua.
- Laste ja lastevanemate rahvusteadvust kujundavad näitused ja õppekäigud.

TÄHTPÄEVAD:

- Mihkclipäev - sügise sünnipäev
- Leiva nädal - austus leiva vastu
- Mardipäev - mardikostüümid ja kombed
- Kadripäev - kadrikostüümid ja kombed
- Isadepäev

- Jõulukuu tähistamine - adventiküünalde süütamine, jõulumuinasjutt, jõulukombed ja toidud, jõuluõhtud peredes
- Kolmekuningapäev - kuuse ärasaatmine
- Küünlapäev - rahvakombed ja küünalde lugu
- Sõbrapäev - sõpruse väärtustamine
- Eestlaseisvuspäev - pidulik kontsert - aktus
- Vastlapäev - vastlakombed
- Emakeelepäev - emakeele, rahvaloomingu ja raamatu austamine
- Lihavõtted - kevadpühad, temaatilised laulud ja lõbusad mängud
- Naljapäev - klounikostüümid, naljad
- Jüripäev - lasteaia õueala heakorrastamine, kevadjooks
- Volbripäev - nõiakostüümid ja toimetused
- Emadepäev - perepeod, kontserdid ja emade meelespidamine
- Lastekaitsepäev

Eeldatavad tulemused valdkonnas Mina ja keskkond:

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel kuue- kuni seitsmeaastane laps:

- oskab tutvustada ja kirjeldada iseennast, enda omadusi ning huvisid;
- oskab nimetada kehaosade nimetusi, teab nende vajalikkust ja mille poolest erinevad privaatsed kehaosad teistest;
- oskab kirjeldada oma kodu, perekonda ja peretraditsioone;
- oskab nimetada ja kirjeldada erinevaid ameteid;
- oskab nimetada Eesti riiklikke sümboleid, rahva- ja kultuuritraditsioone ning olulisemaid kultuuritegelasi;
- saab aru, et inimesed on erinevad ning neil on erinevad vajadused ja kultuuritraditsioonid;
- oskab ebameeldivates või ebaturvalistes olukordades turvaliselt käituda ning vajadusel abi kutsuda;
- oskab kirjeldada, kuidas ümbritsev keskkond ja inimeste käitumine võib mõjutada tervist ning teab, kuidas oma tervist hoida;
- oskab selgitada, mida on vaja teha selleks, et hoida hammaste tervist;
- oskab selgitada, miks on oluline järgida igapäevaelus isikliku hügieeni põhimõtteid;
- märkab ja kirjeldab enda ja teiste tegevuse mõju keskkonnale ning käitub keskkonda säästvalt;
- tunneb oma kodukoha eripära ja oskab kirjeldada kodukoha loodust;
- oskab kirjeldada loodust ja inimeste tegevusi erinevates ajatsüklites;
- oskab kirjeldada loodusnähtusi ja selgitada ilmastikunähtuste sõltuvust aastaaegadest;
- oskab kirjeldada võimalikke ohte seoses keskkonnaga, erinevate tegevustega ja olukordadega;
- oskab liikluses ohutult käituda;
- oskab kirjeldada, tervisliku ja mitmekesise toitumise põhimõtteid ning teab, miks need on olulised tervise hoidmisel;

- oskab selgitada, miks piisav puhkamine, uni ja kehaline aktiivsus on olulised tervise hoidmisel;
- oskab kirjeldada, miks vägivald ja kiusamine ei ole lubatud käitumine;
- oskab selgitada raha otstarvet;
- teab digitehnoloogia ja interneti turvalise ja eesmärgipärase kasutamise põhimõtteid ning oskab nimetada ohtusid digikeskkonnas;
- oskab digivahendeid eesmärgipäraselt, heaperemehelikult ja loovaalt kasutada ning juhtida lihtsamaid robotikaseadmeid.

	3 - 4	4 - 5	5 - 6	6 - 7
Mina	Ütleb küsimise korral oma ees- ja perekonnanime, vanuse ja soo (poiss, tüdruk) ning nimetab täiskasvanu abiga oma lemmiktegevuse.	Kirjeldab enda välimust ja ennast lihtsate omaduste kaudu (nt kiire, rõõmus, meeldib joonistada).	Kirjeldab oma iseloomu ja huve detailsemalt, oskab võrrelda end sõpradega.	Oskab tutvustada ja kirjeldada iseennast, enda omadusi ning huvisid.
Kehaosad ja privaatsus	Osutab küsimise korral peale, kätele, jalgadele, silmadele, suule, ninale ja kõrvadele ning nimetab nende kehaosade peamist otstarvet.	Tunneb oma kehaosi, teab nende lihtsamaid ülesandeid ning mõistab, et mõned kehaosad on privaatsed ja kuuluvad ainult talle.	Kirjeldab kehaosi (sh organeid) ja nende ülesandeid, kirjeldab poiste ja tüdrukute erinevusi, teab privaatseid kehaosi, ning oskab seista oma isiklike piiride eest.	Oskab nimetada kehaosade nimetusi, teab nende vajalikkust ja mille poolest erinevad privaatseid kehaosad teistest.
Pere, kodu, peretraditsioonid	Räägib, kellega ta koos elab ja oskab kirjeldada pereliikmeid.	Kirjeldab, mida talle meeldib oma perega teha, toob näiteid kodust (nt. maja, korter) ja kommetest	Kirjeldab oma pere kombeid, erinevaid ruume kodus ja nende otstarvet.	Oskab kirjeldada oma kodu, perekonda ja peretraditsioone.
Ametid	Nimetab igapäevaelust tuttavamaid ameteid (nt õpetaja, arst).	Nimetab mõningaid ameteid, oskab kirjeldada, mida nad teevad.	Nimetab ja kirjeldab erinevaid ameteid ja räägib, kelleks tahab suurena saada.	Oskab nimetada ja kirjeldada erinevaid ameteid.
Eesti sümbolid ja kultuuritraditsioonid	Teab, et elab Eestis, kus räägitakse eesti keelt, tunneb ära Eesti lipu, rahvuslinnu ja -lille ning nimetab küsimise korral pühadega seotud tegevusi.	Nimetab Eesti riigi sümboleid (lipp, hümn, vapp, lind, lill, kivi, loom), nimetab mõnda rahvuspüha/-tava (nt mardipäev, laulupidu).	Teab Eesti Vabariigi presidendi nime ja nimetab mõningaid tuntud Eesti kultuuritegelasi ning kirjeldab tuntumaid rahvakombeid.	Oskab nimetada Eesti riiklikke sümboleid, rahva- ja kultuuritraditsioone ning olulisemaid kultuuritegelasi.

Erinevuste mõistmine	Märkab, et teised lapsed võivad käituda või välja näha erinevalt.	Toob võrdluses välja inimeste erinevusi (keel, toit, riietus) ja vajadusi.	Oskab selgitada inimeste erinevusi (nt kuidas inimesed erinevad keele, toidu või riietuse poolest) ja märgata vajadusi ning kultuuritraditsioone.	Saab aru, et inimesed on erinevad ning neil on erinevad vajadused ja kultuuritraditsioonid.
Turvalisus, abi kutsumine	Nimetab esemeid, mis võivad olla ohtlikud (nt nuga, käärid) ja räägib täiskasvanule, kui kardab või on saanud haiget.	Nimetab ohtlikke esemeid ja tegevusi (nt terariistad, mängimine ohtlikes kohtades) ja teab, et abi saamiseks tuleb pöörduda usaldusväärse täiskasvanu poole (nt politseinik, õpetaja), nimetab hädaabinumbrit 112.	Teab, kuidas turvaliselt käituda (nt ohtude ennetamine ja märkamine) ja kirjeldab, millal tuleb helistada hädaabinumbriks ning millist infot helistades edastada.	Oskab ebameeldivates või ebaturvalistes olukordades turvaliselt käituda ning vajadusel abi kutsuda.
Tervis ja keskkond	Teab, et värske õhk, liikumine ja tervislik toit on kasulikud ja oskab neid oma enesetundega seostada.	Nimetab tervist toetavaid tegevusi keskkonnas (nt värskes õhus viibimine, puhtas vees ujumine).	Teab, milline keskkond, tegevus või käitumine aitab tervist hoida ja milline kahjustab.	Oskab kirjeldada, kuidas ümbritsev keskkond ja käitumine võib mõjutada tervist ning teab, kuidas oma tervist hoida.
Hammaste tervis	Teab, et hambaid peab pesema ja nimetab hammaste hooldamise vahendeid.	Nimetab hammaste jaoks kasulikke ja kahjulikke toiduaineid ning oskab selgitada, miks ja kuidas tuleb hambaid pesta.	Nimetab hammaste tervise jaoks vajalikke tegevusi (hammaste pesemine, tervislik toitumine, hambaarsti juures käimine).	Oskab selgitada, mida on vaja teha selleks, et hoida hammaste tervist.

Isiklik hügieen	Teeb hügieenitoiminguid (nt käte pesu, nuuskamine) täiskasvanu suunamisel, vajadusel abiga.	Teab vajalikke hügieenitoiminguid ning teeb neid iseseisvalt täiskasvanu meeldetuletusel.	Selgitab hügieenitoimingute vajalikkust ja järgib igapäevaseid hügieeniharjumusi iseseisvalt.	Oskab selgitada, miks on oluline järgida igapäevaelus isikliku hügieeni põhimõtteid.
Inimese mõju keskkonnale: loodushoid, säästev areng	Hoiab täiskasvanu juhendamisel lihtsate tegevuste kaudu keskkonda (nt sorteerib prügi).	Teab, miks on vaja loodust hoida ja osaleb keskkonnasäästlikes tegevustes.	Selgitab, millised teod võivad mõjutada keskkonda ja miks on oluline loodust hoida ning mis juhtub, kui seda mitte teha.	Märkab ja kirjeldab enda ja teiste tegevuse mõju keskkonnale ning käitub keskkonda säästvalt.
Kodukoha eripära ja loodus	Kirjeldab täiskasvanu suunamisel oma kodukoha loodust ja tunneb jalutuskäigul ära tuttavaid kohti.	Nimetab konkreetseid looduselemente oma kodukohas (nt meie kodu lähedal on järv, seal on suured puud).	Tunneb ja nimetab kodukoha loodusobjekte (nt Emajõgi, Munamägi), loomi, taimi ja mõisteid (nt linn, küla, mets, park, meri).	Tunneb oma kodukoha eripära ja oskab kirjeldada kodukoha loodust.
Looduse sõltuvus ajatsüklitest	Nimetab täiskasvanu juhendamisel ööpäeva osasid (hommik, lõuna, õhtu, öö) ja kirjeldab nendega seotud tegevusi ning tutvub erinevate aastaaegadega.	Eristab ja nimetab ööpäeva osi ja aastaaegu, seostab neid loodusnähtuse ja iseloomuliku tegevusega (nt sügisel lehed langevad ja me riisume lehti).	Kirjeldab loodust ja inimeste tegevusi erinevates ajatsüklites: ööpäev, aastaring.	Oskab kirjeldada loodust ja inimeste tegevusi erinevates ajatsüklites.
Loodusnähtused	Nimetab erinevaid ilmastikunähtusi (nt vihm, tuul) ja mõningaid aastaajale omaseid tunnuseid täiskasvanu suunamisel.	Kirjeldab täiskasvanu toel aastaaegu seoses ilmastiku- ja loodusnähtustega.	Kirjeldab erinevaid ilmastikunähtusi ning oskab neid seostada aastaaegadega.	Oskab kirjeldada loodusnähtusi ja selgitada ilmastikunähtuste sõltuvust aastaaegadest.

Ohud seoses keskkonnaga	Arutleb täiskasvanu juhendamisel ohtlike olukordade üle looduskeskkonnas (nt ohud metsas, veekogudel).	Nimetab tegevusi, mis võivad olla ohtlikud nii loodus- kui tehiskeskkonnas (nt ujumine täiskasvanu järelevalveta, rattasõit kiivrita).	Oskab nimetada, mida tuleb teha ohutuse tagamiseks erinevates keskkondades.	Oskab kirjeldada võimalikke ohte seoses keskkonnaga, erinevate tegevustega ja olukordadega.
Liiklus	Nimetab liiklusvahendeid ja tunneb ära tuttavaid liiklusmärke (nt valgusfoor, ülekäigurada) ning selgitab täiskasvanu abiga nende tähendust.	Arutleb ohtude ja ohtlike olukordade üle tänaval ning teab mõningaid liiklusreegleid (nt sõiduteed ületades tuleb peatuda, vaadata).	Selgitab käitumisreegleid tänaval ja teab, et liikluses tuleb olla tähelepanelik ja ettevaatlik ning käitub ohutult erinevates liiklusolukordades.	Oskab liikluses ohutult käituda.
Tervislik toitumine	Arutleb täiskasvanu abiga, miks juur- ja puuviljad on kasulikud.	Nimetab, mis on tervisele kasulikud ja kahjulikud söögid ja joogid (sh vee tähtsus).	Teab ja oskab selgitada, milliseid toiduaineid on vaja iga päev süüa rohkem ja milliseid vähem, et olla terve.	Oskab kirjeldada, mida tähendab tervislik ja mitmekesine toitumine.
Tervise väärtustamine	Arutleb täiskasvanu abiga, miks on uni ja liikumine vajalik.	Nimetab tervist hoidvaid tegevusi (tervislik toitumine, kehaline aktiivsus, uni, puhkus).	Teab ja selgitab, miks uni, puhkus ja liikumine mõjutavad tervist.	Oskab selgitada, miks piisav puhkamine, uni ja kehaline aktiivsus on olulised.
Kiusamisvaba käitumine	Arutleb täiskasvanu juhendamisel, miks löömine, narrimine või halvasti ütlemine ei ole lubatud.	Mõistab täiskasvanu toel, et teiste inimeste suhtes tuleb olla salliv ja tunneb ära kiusamiskäitumise.	Teab, et vägivald ja kiusamine on vale, ning oskab ennetada, märgata ja vajadusel abistada.	Oskab kirjeldada, miks vägivald ja kiusamine ei ole lubatud käitumine.

Raha	Arutleb täiskasvanu juhendamisel, mis on raha ja milleks seda kasutatakse.	Teab, et täiskasvanud käivad tööl raha teenimas ja arutleb, et raha eest saab osta vajalikku (nt toit, riided), õpib mängudes raha kasutamist.	Selgitab raha kasutamise otstarvet – et see on mõeldud asjade ostmiseks, teenuste eest tasumiseks ja mõistab raha väärtust (nt seda peab koguma või säästma).	Oskab selgitada raha otstarvet.
Digiturvalisus	Nimetab täiskasvanu juhendamisel kodus ja lasteaias kasutatavaid digiseadmeid (nt arvuti, telefon) ja teab mõningaid ohtusid nende kasutamisel.	Arutleb täiskasvanu suunamisel digikäitumise reeglite üle (nt piiratud aeg ekraani vaatamiseks, võõrastele ei ütle oma nime).	Teab, kuidas digitehnoloogiat eesmärgipäraselt kasutada (nt õppimiseks, joonistamiseks), nimetab ohte digikeskkonnas (nt isikliku info jagamine, tundmatute linkide avamine).	Teab digitehnoloogia ja interneti turvalise ja eesmärgipärase kasutamise põhimõtteid ning oskab nimetada ohtusid digikeskkonnas.
Digivahendite kasutamine	Kasutab koos täiskasvanuga lihtsamaid robotikaseadmeid ning oskab neid hoida.	Kasutab digivahendeid juhendamisel, täidab lihtsaid ülesandeid (nt foto tegemine) ja suudab programmeerida lihtsamaid robotikaseadmeid.	Oskab digivahendeid, sh robotikaseadmeid, kasutada konkreetse eesmärgiga, iseseisvalt, paaris või grupis järgides kokkulepitud reegleid.	Oskab digivahendeid eesmärgipäraselt, heaperemehelikult ja loovalt kasutada, juhivad lihtsamaid robotikaseadmeid.

7.1.2. VALDKOND KEEL JA KÕNE

Lapse kõneareng on protsess, mis sisaldab keele kasutamist, suhtlemisoskuste kujunemist ja kirjaliku keele teket peamiselt läbi mängu, suhtlemise ja kogemuste omandamise teel. Keele ja kõne komponendid on: lugemine, kirjutamine, kõnelemine, kuulamine.

Keele ja kõne valdkonna sisu:

- keelekasutus: hääldamine, sõnavara, grammatika;
- suhtlemine, jutustamine ja kuulamine;
- lugemine ja kirjutamine, lastekirjandus.

Valdkond Keel ja kõne õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted on:

- luua lapsele võimalused keelt kuulata ja aktiivselt kasutada õppe- ja kasvatustegevustes ja igapäevatoimingutes, arvestades lapse keeleoskuse taset ja vanust;
- luua lapsele võimalusi eesti keele, oma emakeele ja teiste keelte ning kultuuridega tutvumiseks;
- pöörata tähelepanu erinevate meelte kaasamisele ja näitlikustamisele kasutades miimikat, kehakeelt, žeste, intonatsiooni, muusikat, rütmi, liikumist ja näitlikke vahendeid;
- suunata last õpitut kordama erinevates kontekstides, olukordades ja suhtlussituatsioonides, sealhulgas väljaspool lastehoidu ja lasteaeda;
- õpetada last suhtlemisel keele- ja kõnevahendeid kasutama;
- suunata last ettelugemise, raamatu illustatsioonide vaatamise, jutustamise, dramatiseerimise, joonistamise, oma raamatute koostamise kaudu kirjandust mõistma ja hindama;
- toetada lapse lugemishuvi ja lugemis- ning kirjutamisvalmiduse kujunemist žanriliselt mitmekesiste ja pildirikaste raamatute ettelugemise ning õppe- ja mänguvahendite, sealhulgas meediumide ja digivahendite kasutamise kaudu;
- toetada lapse huvi ja väärtushinnangute kujunemist suulise ja kirjaliku kultuuripärandi kaudu.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel kuue- kuni seitsmeaastane laps:

- tuleb toime nii eakaaslaste kui ka täiskasvanutega suhtlemisel, arvestab kaassuhtleja ja suhtlemise paigaga;
- saab aru kuuldu sisust ja suudab sellele sobivalt reageerida;
- oskab oma mõtteid suulises kõnes edasi anda;
- oskab jutustada pildi, kuuldu teksti või oma kogemuse alusel, anda edasi põhisisu ja olulised detailid ning vahendada seejuures oma ja teiste tegelaste tundeid;
- kasutab kõnes aktiivselt liitlauseid;
- valdab suhtlemiseks piisavat sõnavara ja suudab vajadusel ise sõnu moodustada;
- oskab oma kõnes ning etteöeldud sõnade kordamisel hääldada õigesti kõiki emakeele häälikuid;
- tunneb tähti, suudab lugeda kokku 1–2-silbilisi sõnu;

- oskab kirjutada 1–2-silbilisi lihtsamaid sõnu õigesti järjestatud ühekordsete joonistähedega;
- teab peast emakeelseid luuletusi ja laule.

Eesti keelt teise keelena kõnelev laps:

- mõistab tuttavatel teemal ja igapäevasuhtluses kasutatavat eesti keelset kõnet;
- tunneb ära ja mõistab õppe- ja kasvatustegevuse käigus omandatud sõnu ja keelelisi konstruktsioone ning kasutab neid oma kõnes;
- saab aru õpitud sõnavara piires korraldusest, mis on vajadusel žesti või viiepega toetatud, ja toimib vastavalt;
- saab aru lihtsast küsimusest ning vastab õpitud sõnavara ja grammatiliste konstruktsioonide piires;
- kasutab kõnes sobivaid eestikeelseid viisakusväljendeid;
- suudab korrata võrdleva hääldamise abil ja vajadusel žesti või viiepega toetatud erineva häälikupikkusega sõnu;
- tunneb eesti keele tähestikku, suudab kokku lugeda 1–2-silbilisi sõnu;
- oskab kirjutada vähemalt 1–2-silbilisi lihtsamaid sõnu õigesti järjestatud ühekordsete joonistähedega;
- teab peast eestikeelseid luuletusi ja laule.

Alavaldkonnad	3 - 4	4 - 5	5 - 6	6 - 7
Kirjalik kõne	Tunneb täiskasvanu rõhutatud hääldamise järgi kuulmise teel ära hääliku häälikute reas, nimetab üksikuid tähti, tunneb kirjpildis ära oma nime.	Tunneb kuulates iseseisvalt ära hääliku häälikute reas ja sõnades (v.a häälikuühendites), häälib täiskasvanu abiga lihtsamaid sõnu ning tunneb ära ja nimetab tuttavamaid tähti.	Määrab hääliku asukoha (alguses, keskel, lõpus) häälikuühendita sõnas, teab enamikku tähti ning loeb üksikuid sõnu kindlas situatsioonis (nt poe- ja tänavanimed, sildid).	Tunneb tähti, suudab lugeda kokku 1–2-silbilisi sõnu.
	Matkib lugemist ja kirjutamist erinevatel viisidel või vahenditega.	Kirjutab üksikuid talle tuttavamaid tähti ja oma nime.	Oskab kirjutada enamikke joonistähti ja täiskasvanu juhendamisel üksikuid tuttavaid sõnu.	Oskab kirjutada 1–2-silbilisi lihtsamaid sõnu õigesti järjestatud ühekordsete joonistähedega.
Hääldamine	Hääldab õigesti enamikku emakeele häälikuid (v.a r- häälik) ja lihtsamatest häälikutest koosnevaid konsonantühendeid (-nt, -lt, -mp jne).	Hääldab õigesti kõiki emakeele häälikuid ja 3–4-silbilisi tuttava tähendusega sõnu.	Kordab järele ja hääldab õigesti kõiki emakeele häälikuid ja tuttava tähendusega sõnu.	Oskab oma kõnes ning etteöeldud sõnade kordamisel hääldada õigesti kõiki emakeele häälikuid.
Sõnavara	Kasutab igapäevases suhtluses tuttavaid sõnu, sh liitsõnu ja moodustab kahe- kuni kolmesõnalisi lauseid.	Laiendab oma sõnavara (vastandsõnad, omadussõnad jne) ja kasutab seda lihtsates lausetes igapäevases suhtluses.	Kasutab keerukamaid lauseid, moodustab vajaduse korral sõnu uudsete objektide, nähtuste või tegevuste tähistamiseks (nt nuga õuna koorimiseks – õunanuga).	Valdab suhtlemiseks piisavat sõnavara ja suudab vajadusel ise sõnu moodustada.
Suhtlemine	Püüab oma mõtteid ja soove väljendada täiskasvanu suunavate küsimuste abil.	Suudab oma mõtteid väljendada lihtsate lausetega tuttavates olukordades. Kasutab kõnes lihtsamaid põimlauseid.	Räägib oma kogemustest ja tähelepanekutest, väljendades oma mõtteid arusaadavalt.	Oskab oma mõtteid suulises kõnes edasi anda. Kasutab kõnes aktiivselt liitlauseid.

Alavaldkonnad	3 - 4	4 - 5	5 - 6	6 - 7
	Kasutab kõnes eri tüüpi lihtlauseid (sh koondlauseid).	Kasutab kõnes lihtsamaid põimlauseid.	Kasutab kõnes põimlauseid ja lihtsamaid liitlauseid.	Kasutab kõnes aktiivselt liitlauseid.
	Algatab ise aktiivselt suhtlust ning suhtleb meelsasti eakaaslastega koostegevuses. Reageerib täiskasvanu lihtsamatele juhistele.	Algatab ja jätkab täiskasvanuga dialoogi ka väljaspool situatsiooni, vahetab vesteldes muljeid oma kogemuste põhjal ning esitab küsimusi (nt Miks ta nii tegi? Kuidas teha?).	Püsib enda või teiste algatatud teemas, vajaduse korral kohaneb teemamuutustega.	Tuleb toime nii eakaaslaste kui ka täiskasvanutega suhtlemisel, arvestab kaassuhtleja ja suhtlemise paigaga.
	Reageerib täiskasvanu lihtsamatele juhistele.	Saab täiskasvanu abiga aru kuuldust ning oskab sellele sobivalt reageerida.	Saab aru kuuldu peamisest sisust, oskab sellele reageerida ja sobivalt vastata.	Saab aru kuuldu sisust ja suudab sellele sobivalt reageerida.
	Jutustab täiskasvanu abiga pildiseeria järgi, öeldes iga pildi kohta ühe lausungi.	Jutustab täiskasvanu vähese abiga nähtust, tehtust ja möödunud sündmustest 3–5 lausungiga (nt mida ta tegi kodus pühapäeval). Algatab ja jätkab täiskasvanuga dialoogi ka väljaspool situatsiooni, vahetab vesteldes muljeid oma kogemuste põhjal ning esitab küsimusi (nt Miks ta nii tegi? Kuidas teha?).	Jutustab pildi või kogemuse põhjal seotud lausungitega, kasutades sidesõnu.	Oskab jutustada pildi, kuulnud teksti või oma kogemuse põhjal, anda edasi põhisisu ja olulised detailid ning vahendada seejuures oma tundeid.
	Loeb täiskasvanu abiga lihtsamaid liisusalme.	Loeb peast liisusalme/luuletusi.	Teab peast mõnda eestikeelset laulu või luuletust.	Teab peast eestikeelseid luuletusi ja laule.

7.1.3. VALDKOND MATEMAATIKA

Matemaatika loob aluse lapse loogilise mõtlemise, probleemilahenduskuse ja igapäevaeluks vajalike arvutamisoskuste kujunemisele. Matemaatikaõppe eesmärk on aidata lastel orienteeruda ümbritsevas esemete ja nähtuste maailmas ning luua eeldused arvude mõistmiseks ja matemaatiliste mõistete kasutamiseks läbi aktiivse tegutsemise.

Matemaatikavaldkonna sisu jaguneb neljaks alateemaks:

- hulgad, arvud, loendamine, arvutamine: laps õpib loendama esemeid, seostama kogust arvusümboliga, võrdlema hulkasid ning tegema lihtsaid liitmis- ja lahutamistoiminguid praktilistes olukordades;
- suurused, mõõtmine: laps uurib esemete pikkust, kaalu, mahtu ja koguseid, õpib neid võrdlema ning hindama; ta kasutab igapäevast võrdluskeelt, nagu „pikem“, „raskem“, „rohkem“, ning tutvub lihtsate mõõtmisviisidega;
- ruumi- ja ajataju: laps omandab arusaama ruumilistest suhetest (nt „peal“, „all“, „ees“, „taga“) ning ajalisest järjestusest (nt päeva osad, tegevuste järgnevus, nädalapäevad). Need oskused toetavad igapäevast orienteerumist ja loogilise mõtlemise arengut;
- geomeetrilised kujundid, mustrid: laps tunneb ja nimetab lihtsamaid kujundeid, õpib neid võrdlema ja eristama; ta loob ja jätkab mustreid ning märkab seaduspärasusi esemete, kujundite ja värvide seostes.

Valdkond Matemaatika õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted on:

- 1) suunata last matemaatilisi seoseid igapäevatoimingutes märkama, ümbritsevat keskkonda matemaatiliselt kirjeldama, esemeid järjestama, rühmitama ja loendama ning nähtuste ja esemete maailma korrastama ja kujundama;
- 2) suunata last ajas ja ümbritsevas keskkonnas orienteeruma ning vastavaid mõisteid oma tegevuse kirjeldamiseks kasutama;
- 3) seostada mäng, vaatlused, vestlused ja igapäevatoimingud matemaatikaga, suunata last nende tegevuste käigus kasutama erinevaid aistinguid – kuulmis-, nägemis-, haistmis- ning kompimisaistingut;
- 4) toetada lapse üldistamisoskuse kujunemist ja erinevate mõistete omandamist läbi objektide sarnaste ning erinevate tunnuste ja omaduste vaatlemise, võrdlemise, kirjeldamise ja sõnastamise.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel kuue- kuni seitsmeaastane laps:

- 1) oskab määrata esemete hulga ühiseid tunnuseid ja jaotada esemeid hulkadesse, arvestades samaaegselt kahte tunnust;
- 2) oskab võrrelda hulki, kasutades mõisteid *rohkem*, *vähem*, *võrdselt*;
- 3) oskab 12 piires loendamise teel kindlaks teha esemete arvu, teab arvude 1–12 järjestust, tunneb numbrimärke ning oskab neid kirjutada;
- 4) oskab liita ja lahutada viie piires ning tunneb märke +, –, =;
- 5) oskab koostada kahe esemete hulga järgi matemaatilisi jutukesi;
- 6) oskab järjestada kuni viiete esete suuruse järgi (pikkus, laius, kõrgus jm);
- 7) oskab kasutada õigesti mõisteid *eile*, *täna*, *homme*, *enne*, *praegu*, *varem-hiljem*, *noorem-vanem*;

- 8) orienteerub ruumis, õuealal ja paberil ning oskab määrata eseme asukohta teise eseme suhtes – all, peal, kohal, keskel, äärel, vasakul, paremal;
- 9) oskab määrata kellaaega täistundides;
- 10) oskab nimetada nädalapäevi, kuid, aastaaegu õiges järjestuses;
- 11) oskab nimetada oma sünnikuud ja -päeva;
- 12) teab enamkasutatavaid raha- ning mõõtühikuid (euro, sent, meeter, liiter, kilogramm) ja seda, kuidas ning kus neid ühikuid kasutatakse;
- 13) oskab mõõta esemete pikkust kokkulepitud mõõtühikuga (samm, pulk, nöör vms);
- 14) tunneb ära ringi, kolmnurga, nelinurga, kera ja kuubi ning oskab neid kirjeldada;
- 15) märkab ümbritsevas keskkonnas mustreid, rütme ja kordusi, oskab neid loogiliselt jätkata ja luua.

Alavaldkond	3 - 4	4 - 5	5 - 6	6 - 7
Hulga mõiste ja võrdlemine	Otsustab, kas ese kuulub või ei kuulu moodustatud hulka.	Rühmitab esemeid kahe erineva tunnuse järgi (nt värv ja kuju).	Rühmitab ja nimetab hulga erinevaid ja ühiseid tunnuseid.	Oskab määrata hulga ühiseid tunnuseid ja jaotada esemeid hulkadesse, arvestades samaaegselt kahte tunnust.
	Moodustab sarnaste tunnuste alusel paarid ja võrdleb neid.	Võrdleb esemete hulki ning otsustab, mida on rohkem, vähem või võrdselt.	Võrdleb hulki kasutades mõisteid ja tutvub märkidega rohkem kui ($>$), vähem kui ($<$) ja võrdselt ($=$).	Oskab võrrelda hulki, kasutades mõisteid <i>rohkem, vähem, võrdselt</i> .
Loendamine, numbrite tundmine ja arvutamine	Loendab 5 piires ja tunneb arvude rida 5ni.	Tutvub arvude ja numbrimärkidega 10ni ja kirjutab neid näidise järgi.	Loendab 12 piires, teab arvude rida 12ni, tunneb ja kirjutab numbrimärke ning nimetab antud arvule eelnevat/järgnevat arvu.	Oskab 12 piires loendamise teel kindlaks teha esemete arvu, teab arvude 1–12 järjestust, tunneb numbrimärke ning oskab neid kirjutada.
	Mängib koos täiskasvanuga mängu, mis toetavad liitmisest ja lahutamisest aru saamist läbi praktilise kogemuse (nt poemäng).	Saab aru, et pärast juurde lisamist on esemeid rohkem ja pärast äravõtmist vähem.	Paneb kokku kahe hulga esemed ja liidab ning võtab ühest hulgast esemeid ära ja lahutab.	Oskab liita ja lahutada viie piires ning tunneb märke $+$, $-$, $=$.
	Kuulab täiskasvanu näitlike vahenditega matemaatilist jutukest ja püüab sellest aru saada.	Koostab koos täiskasvanuga lihtsa matemaatilise jutu kahest hulgast.	Koostab lühikese matemaatilise jutukese kahe hulga kohta (nt „Mul oli 3 õuna, andsin 1 ära“).	Oskab koostada kahe esemete hulga järgi matemaatilisi jutukesti.

Alavaldkond	3 - 4	4 - 5	5 - 6	6 - 7
Suurused ja mõõtmine, ühikud	Võrdleb kahte eset suuruse (suurem – väiksem), pikkuse (pikem – lühem), laiuse (laiem – kitsam) järgi ning kasutab lihtsamaid mõisteid.	Võrdleb ja järjestab 3 eset suuruse, pikkuse, laiuse ja kõrguse järgi ning kasutab vastavaid mõisteid.	Järjestab kuni 5 eset suurustunnuse järgi, leiab vaadeldavast objektist silma järgi suurema - väiksema - sama suure, kontrollib kõrvutades.	Oskab järjestada kuni viite eset suuruse järgi (pikkus, laius, kõrgus jm).
	Tunneb igapäevaelus ära münte ja rahatähti ning kasutab neid mängudes.	Teab, et rahaga saab asju osta ja mõisteid „sent” ja „euro” ning kasutab võrdlemisel mõisteid „kergem” ja „raskem”.	Seob rahasumma kogustega, oskab lihtsamat summat kokku arvutada (nt poemäng) ning tutvub mõõtühikutega (meeter, liiter, kilogramm) ja nende kasutamisevõimalustega.	Teab enamkasutatavaid raha- ning mõõtühikuid (euro, sent, meeter, liiter, kilogramm) ja seda, kuidas ning kus neid ühikuid kasutatakse.
	Tunneb mängus mõõtmise teel ära erineva pikkusega esemed (nt pikk, lühike).	Mõõdab täiskasvanu toel esemete pikkust nööri või muu vahendiga.	Mõõdab esemete pikkust kokkulepitud mõõtühikuga (nt pulk, samm) ja võrdleb tulemusi.	Oskab mõõta esemete pikkust kokkulepitud mõõtühikuga (pulk jne.)
Geomeetrilised kujundid ja mustrid	Eristab ringi, kolmnurka ja nelinurka ning leiab kujunditega sarnaseid esemeid lähiümbrusest.	Nimetab ja leiab tasapinnalisi kujundeid (ring, kolmnurk, nelinurk), kirjeldab erinevate nelinurkade (ruudu ja ristküliku) sarnasusi ja erinevusi.	Tutvub ruumiliste kujunditega kera ja kuup ning märkab sarnasusi ja erinevusi tasapinnaliste kujunditega (ring, nelinurk).	Tunneb ära ringi, kolmnurga, nelinurga, kera ja kuubi ning oskab neid kirjeldada.
	Jätkab õpetaja antud mustrit (nt punane-sinine-punane nupp).	Loob ja jätkab mustreid erinevate vahenditega (nt looduslikud materjalid, värvilised esemed).	Loob ja jätkab mustreid, rütme ning märkab neid ümbritsevas keskkonnas (nt põrandaplaatide värvid, jalajäljed lumel).	Märkab ümbritsevas keskkonnas mustreid, rütme ja kordusi, oskab neid jätkata ja luua.

Alavaldkond	3 - 4	4 - 5	5 - 6	6 - 7
Orienteerumine ajas	Kasutab täiskasvanu toel mõisteid: <i>täna, homme, eile</i> .	Kasutab tuttavates olukordades mõisteid: <i>täna, eile, homme, praegu, enne</i> .	Teab, kasutab ja eristab mõisteid: <i>eile, täna, homme, enne, praegu, varem – hiljem, noorem – vanem</i> .	Oskab kasutada õigesti mõisteid <i>eile, täna, homme, enne, praegu, varem – hiljem, noorem – vanem</i> .
	Kordab täiskasvanu järgi nädalapäevade nimetusi ja leiab aastaegadele iseloomulikke tunnuseid (nt piltidel, vestluses vm).	Nimetab ja kirjeldab täiskasvanu toel erinevaid aastaegu, nädalapäevi õiges järjestuses ning tutvub kuude nimetustega.	Teab aastaegade ja nädalapäevade järjestust ning seostab kuid aastaegadega.	Oskab nimetada nädalapäevi, kuid, aastaegu õiges järjestuses.
	Kirjeldab aastaaga, millal on tema sünnipäev (nt siis, kui lumi on maas; siis, kui puude lehed lähevad kollaseks).	Teab, millisel aastaajal on tema sünnipäev ja täiskasvanu toel nimetab oma sünnikuud.	Nimetab oma sünnipäeva ja kuud, kasutades vajadusel abivahendeid (nt sünnipäevapuu, kalender).	Oskab nimetada oma sünnikuud ja -päeva.
	Märgab täiskasvanu toel kella liikumist, seostab teatud tegevusi kindla kellaajaga.	Mõistab täiskasvanu toel, et kella suur seier (üleväl) näitab täistundi ja tuvastab täistunni kellaja.	Tuvastab kellal täistundi (analoog- ja digitaalkellal) ja nimetab seda õigesti.	Oskab määrata kellaaega täistundides.
Orienteerumine ruumis, õuealal ja paberil	Kasutab täiskasvanu toel lihtsaid ruumilisi mõisteid: peal, all, ees, taga igapäevastes mängudes ja tegevustes.	Määrab enda asukohta teiste laste ja asjade suhtes (nt seisan sõbra taga, olen laua ees), ning täiskasvanu toel vasakut ja paremat poolt.	Määrab eseme (nt robotika vahendi) asukohta teise eseme suhtes ruumis, õuealal (nt GPS kunst) ja paberil kasutades mõisteid all, peal, kohal, keskel, äärel, vasakul, paremal.	Orienteerub ruumis, õuealal ja paberil ning oskab määrata eseme asukohta teise eseme suhtes - all, peal, kohal, keskel, äärel, vahel.

7.1.4. VALDKOND KUNST

Kunst võimaldab lapsel väljendada oma mõtteid, tundeid ja kogemusi erinevatel viisidel. Kunsti kaudu areneb lapse peenmotoorika, ruumitaju, esteetiline tunnetus, loovus ja probleemilahenduoskus.

Kunsti valdkonna sisu:

- objekti või nähtuse vaatlemine: märgata vaadeldavas objektis ja nähtuses olulisi tunnuseid, detaile ja midagi uut;
- kujutamine ja väljendamine: mõtete ning tunnete edasiandmine nähtaval kujul;
- kujundamine: objektile vormi, kuju ja esteetilise lisaväärtuse andmine;
- tehnilised oskused: voolimine, joonistamine, maalimine, meisterdamine;
- kunstiteoste vaatlemine, vestlused kunstiteostest ja kunstist.

Valdkond Kunst õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted on:

- luua lapsele võimalused kogeda elamusi, tunda rõõmu ja rahulolu ning väljendada end visuaalselt;
- toetada lapse loovat eneseväljendust, katsetamist ja lahenduste leidmist;
- luua lapsele võimalused erinevate materjalidega tutvumiseks, nende tunnetamiseks ning omaduste tundma õppimiseks ja kasutamiseks, kombineerides olemasolevaid oskusi uutega;
- luua lapsele võimalused esteetilise kunsti, visuaalse kultuuri ja kultuuripärandi kogemiseks;
- seostada mäng, vaatlused, vestlused ja igapäevatoimingud kunstiga, suunata last nende tegevuste käigus kasutama erinevaid aistinguid – kuulmis-, nägemis-, haistmis- ning kompimis- ja aistingut.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel kuue- kuni seitsmeaastane laps:

- oskab leida ümbritseva vaatlemisel detaile, objekte ja nendevahelisi seoseid ning kujutab ümbritsevat vabalt valitud ja isikupärasel viisil;
- oskab mitmekülgseid kunstitehnikaid, -materjale ja -vahendeid kasutades väljendada meeleolusid ja kujutlusvõimet;
- kasutab erinevaid vahendeid ja võtteid ohutult ning sihipäraselt;
- oskab esitleda oma kunstitööd ja arutleda kaaslaste kunstitööde üle;
- oskab kavandada ja teostada kaaslastega ühist kunstitööd;
- vaatleb kunstiteoseid ja oskab kogetust vestelda;
- kasutab kunsti õpi- ja kasvukeskkonna kujundamisel;
- oskab luua digitaalset sisu (näiteks foto, heli, video).

3 - 4	4 - 5	5 - 6	6 - 7
Leiab täiskasvanu juhendamisel lähimast ümbrusest üksikuid detaile ja objekte ning kujutab neid lihtsustatult.	Leiab täiskasvanu juhendamisel lähimast ümbrusest detaile ja objekte ning püüab neid omavahel seostada ja kujutada.	Leiab lähimast ümbrusest detaile ja objekte ning kujutab neid vabalt ja isikupäraselt.	Oskab leida ümbritsevat vaadeldes detaile, objekte ja nendevahelisi seoseid ning kujutab ümbritsevat vabalt valitud ja isikupärasel viisil.
Kasutab lihtsaid kunstivahendeid (nt värvipliats, pintsel, savi).	Katsetab täiskasvanu juhendamisel erinevaid kunstmaterjale ja väljendab ennast kunstitöö kaudu.	Oskab täiskasvanu juhendamisel mitmekülgseid kunstitehnikaid, -materjale ja -vahendeid kasutades väljendada meeleolusid.	Oskab mitmekülgseid kunstitehnikaid, -materjale ja -vahendeid kasutades väljendada meeleolusid ja kujutluspile.
Kasutab etteantud vahendeid täiskasvanu suunamisel.	Teab, kuidas erinevaid vahendeid ohutult ja sihipäraselt kasutada.	Valib sobivad vahendid ning kasutab neid ohutult ja sihipäraselt.	Kasutab erinevaid vahendeid ja võtteid ohutult ning sihipäraselt.
Kirjeldab täiskasvanu suunamisel oma kunstitööd lühidalt ja nimetab kujutatud objekte.	Jutustab täiskasvanu suunamisel oma kunstitööst ja õpib väljendama oma arvamust kaaslaste kunstitööde kohta.	Kirjeldab oma töö protsessi, selgitab valikuid ning avaldab teiste tööde suhtes heatahtlikult arvamust.	Oskab esitleda oma kunstitööd ja arutleda kaaslaste kunstitööde üle.
Kaunistab eseme täiskasvanu valitud vahendite (nt šabloon, tempel vm) ja juhendamise abil.	Kavandab ja kaunistab eseme täiskasvanu suunamisel.	Kavandab, valib vahendid ja kaunistab eseme iseseisvalt.	Koostab ise või valib tööst lähtuvalt sobivad motiivid või vahendid eseme kaunistamiseks.
Kaunistab täiskasvanu abiga rühmaruumi.	Valib täiskasvanu suunamisel kaunistuse tegemiseks vahendid ja paigutab need rühmaruumi.	Oskab iseseisvalt kavandada ja valida kunstivahendid õpi- ja kasvukeskkonna kujundamiseks.	Kasutab kunsti õpi- ja kasvukeskkonna kujundamisel.

Teeb täiskasvanu juhendamisel kaaslastega ühistööd.	Jagab töövahendeid kaaslastega ja osaleb ühises kunstitöös.	Teeb iseseisvalt tööd rühmas, järgides kaaslastega ühises kunstitöös kokkuleppeid.	Oskab kavandada ja teostada kaaslastega ühist kunstitööd.
Räägib täiskasvanu suunamisel kunstitööst.	Vaatleb kunstitöid ja jutustab teosest täiskasvanu suunamisel.	Arutleb nii enda kui ka teiste kunstitööde üle, suhtudes kaaslaste töödesse heasoovlikult.	Vaatleb kunstiteoseid ja oskab vestelda.
Tunneb ära tuttavad digiseadmed, kasutab neid koos täiskasvanuga.	Pildistab või filmib täiskasvanu juhendamisel.	Oskab kasutada digiseadmeid iseseisvalt, tehes pilti, videot või salvestades heli.	Loob digitaalset sisu (näiteks foto, heli, video).

7.1.5. VALDKOND MUUSIKA

Muusika kaudu täiustuvad lapse muusikalised oskused, aga ka lapse mõtlemine, loovus, empaatiavõime, mälu ja tahtejõud. See toetab tema emotsionaalset ja intellektuaalset kasvamist, loovust ning loob võimaluse kogeda rõõmu ühisest musitseerimisest ja eneseväljendusest.

Valdkonna Muusika sisu:

- laulmine;
- muusika kuulamine;
- rütm;
- muusikalis-rütmiline liikumine;
- pillimäng.

Valdkond Muusika õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted on:

- luua lapsele võimalused tunda rõõmu laulmisest, liikumisest, muusika kuulamisest, pillimängust ja ühisest musitseerimisest;
- julgustada last kasutama oma kujutlusvõimet musitseerimisel, muusikast vestlemisel ning muusikalisel liikumisel, toetada last oma mõtete ja tunnete väljendamisel läbi muusikalise tegevuse;
- luua lapsele võimalused erinevate muusikaliste väljendusvormide ja pärimusliku muusika kogemiseks;
- tutvustada lapsele Eesti muusikalist pärandit.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel kuue- kuni seitsmeaastane laps:

- oskab laulda eakohaseid laule kaaslastega ja üksi;
- suudab laulu või muusikapala tähelepanelikult kuulata ning kuulatud muusikat iseloomustada;
- eristab tämbri ja kõla järgi õpitud pille;
- oskab mängida eakohastel pillidel õpitud lauludele, riimidele ja instrumentaalpaladele lihtsaid kaasmänge üksi ja koos kaaslastega;
- oskab liikuda vastavalt muusika rütmile ja meeleolule;
- oskab tantsida eakohaseid tantse üksi ja koos kaaslastega;
- oskab väljendada ennast loovalt muusikalis-rütmilise liikumise kaudu, kasutades liikumisel erinevaid liigutusi, tantsusamme, vahendeid.

Alavaldkond	3–4	4–5	5–6	6–7
Laulmine ja muusika kuulamine	Huvitub laululistest tegevustest (plaksutab, teeb kaasa kokkulepitud liigutusi), laulab täiskasvanuga kaasa üksikuid fraase ja laululõike.	Laulab peast lihtsamaid õpitud laule rühmaga samas tempos.	Laulab teistega koos ja samas tempos õpitud eakohaseid laule, kasutades loomulikku häält.	Oskab laulda eakohaseid laule kaaslastega ja üksi.
	Tunneb rõõmu kuulatavast laulust või muusikapalast ja reageerib muusikale emotsionaalselt (nt plaksutab, kõigutab keha).	Väljendab emotsionaalselt kuulatud muusikas tajutud eristuvaid meeleolusid liigutuste ja liikumisega, tunneb kuulmise järgi ära õpitud laulu.	Teab muusikalisi põhimõisteid: aeglane – kiire, kõrge – madal, vali – vaikne, rõõmus – kurb ja oskab nende kaudu kuulatud muusikat iseloomustada.	Suudab laulu või muusikapala tähelepanelikult kuulata ning kuulatud muusikat iseloomustada.
	Tunneb ära ja imiteerib looma- ja linnuhääli.	Eristab kõla järgi õpitud pille (nt kõlapulgad, tamburiin).	Eristab muusikat kuulates enamlevinud pille (nt klaver, viiul)	Eristab õpitud pille tämbri ja kõla järgi.
Pillimäng	Mängib kehapillil (plaksud, patsud) ja lihtsamatel pillidel (nt marakas, rütmimuna, kelluke) täiskasvanuga kaasa, eristades kiiret ja aeglast rütmi.	Mängib rütmipille (nt kõlapulgad, tamburiin, kuljused) muusika kuulamise, liikumise ja laulmise saateks.	Mängib õpitud pillidel rütmisaateid lasteriimidele ja -lauludele õige hoiu ja mänguvõtetega, ansamblimängus osaledes alustab ja lõpetab koos teistega, mängib ühes tempos.	Oskab mängida eakohastel pillidel õpitud lauludele, riimidele ja instrumentaalpaladele lihtsaid kaasmänge üksi ja koos kaaslastega.
Muusikalis-rütmiline liikumine	Liigub koos täiskasvanuga, reageerides muusika eristuvatele vormiosadele (jooks, kõnd, seisak).	Juhindub muusika meeleolust ja rütmist ning püüab liikumisel nendega arvestada.	Arvestab liikumisel muusika meetrumiga, muudab liikumist muusikaosade ja muusikaliste väljendusvahendite vaheldumise põhjal (tempo, dünaamika, register).	Oskab liikuda vastavalt muusika rütmile ja meeleolule.

Alavaldkond	3–4	4–5	5–6	6–7
	Sooritab lihtsaid tantsuliigutusi (keerutus kohapeal, poolkukk, kand- ja varvasastak, rõhksamm, liigutused ülakeha ja kätega) täiskasvanu ettenäitamisel.	Tantsib, kasutades eakohaseid tantsuelemente (liikumised ringis, kolonnis, paarilisega keerutamine), osaleb laulumängudes.	Esitab õpitud tantse, kasutades eakohaseid tantsuelemente (nt hüpaksamm, liikumised paarilisega).	Oskab tantsida eakohaseid tantse üksi ja koos kaaslastega.
	Juhindub oma liikumise valikul muusika iseloomust ja täiskasvanu ettenäitamisest.	Väljendab muusika meeleolu liikumise kaudu.	Imiteerib ja katsetab loovaid liikumisi, kasutades erinevaid vahendeid ja arvestades muusika meeleoluga.	Oskab väljendada ennast loovalt muusikalis-rütmilise liikumise kaudu, kasutades liikumisel erinevaid liigutusi, tantsusamme, vahendeid.

7.1.6. VALDKOND LIIKUMINE

Eesmärgiks on arendada lapse liikumisoskusi, koordineerimist, tasakaalu ja kehatunnetust. Kujundada positiivne hoiak liikumise ja kehalise aktiivsuse suhtes. Luua alus tervislike eluviiside kujunemisele ja kehalisele eneseväljendusele. Toetada lapse aktiivsust, rõõmu liikumisest ja tahtejõu arengut.

Valdkonna Liikumine sisu on:

- liikumisalased üldteadmised;
- põhiliikumised;
- liikumismängud;
- erinevad spordialad;
- tants ja rütmika.

Liikumisoskused jagunevad:

- edasiliikumisega seotud oskused (kõndimis-, jooksmis-, ronimis-, hüppamis-, hüplemis-, roomamis-, veeremis-, ujumis-, tantsuoskus);
- vahendil edasiliikumisoskused (jalg- või tõukerattaga sõitmise, suusatamise, kelgutamise oskus);
- vahendi käsitlemisoskused (viskamis-, püüdmis-, veeretamis-, põrgatamisoskus, jalaga/käega palli löömisoskus, vahendiga palli löömisoskus);
- kehakontrollioskused (tasakaaluoskus seismisel, liikumisel, erinevates asendites ja liikumiste kombinatsioonides).

Valdkond Liikumine õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted on:

- luua lapsele tingimused ja võimaldada aktiivset tegutsemist üksi ja rühmas, et laps tunneks rõõmu igapäevasest liikumisest erinevates keskkondades ja tingimustes;
- rikastada lapse tegevusvõimalusi erinevate arendavate liikumistegevustega;
- suunata lapse üld- ja peenmotoorika, põhiliikumiste ja kehaliste võimete arengut läbi erinevate liikumistegevuste, spordialade ja tantsu;
- suunata last igapäevastes käelistes tegevustes ja harjutustes sooritamisel kasutama mõlemat kätt, täpsust nõudvas tegevuses domineerivat kätt;
- tagada lapse liikumisoskuste ja kehaliste võimete arengut igapäevaste liikumiste nõudvate tegevuste (näiteks matkade, vaba aja mängude, jalutuskäikude) ja juhendatud eakohaste liikumistegevuste kaudu.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel kuue- kuni seitsmeaastane laps:

- suudab pingutada ja keskenduda sihipärasele kehalisele tegevusele;
- peab liikumisel ja mängimisel kinni üldistest ohutus- ja mängureeglitest, valib liikumiseks ja mängudeks sobivad paigad ja vahendid;
- sooritab põhiliikumisi pingevalt nii, et liigutused on koordineeritud;
- oskab sooritada osavust, vastupidavust, painduvust, tasakaalu, kiirust ja jõudu arendavaid harjutusi ning tegevusi;
- suudab säilitada tasakaalu paigal olles ja liikumisel;

- oskab sooritada harjutusi õpetaja selgituste järgi ja ise harjutusi ette näidata;
- oskab sooritada koos kaaslasega rütmiliikumisi;
- oskab liikuda vastavalt rütmile ühtlase ja vahelduva tempoga;
- oskab kasutada liikumisel erinevaid vahendeid;
- oskab mängida erinevaid liikumis- ja sportlike elementidega mängu;
- oskab nimetada erinevaid igapäevaseid liikumisvõimalusi ja spordialasid.

3 – 4	4 – 5	5 - 6	6 - 7
Suudab keskenduda tuttavale ja huvipakkuvale kehalisele tegevusele täiskasvanu suunamisel.	Suudab keskenduda ja sooritada uudseid kehalisi tegevusi täiskasvanu suunamisel.	Suudab lühiajaliselt pingutada ja keskenduda kehalisele tegevusele ning seda lõpule viia.	Suudab pingutada ja keskenduda sihipärasele kehalisele tegevusele.
Tunneb liikumisel ja mängimisel mõningaid ohutusreegleid, kuid vajab täiskasvanu suunamist ja positiivset eeskuju.	Tunneb ja osaliselt järgib liikumisel ja mängimisel reegleid, kuid vajab veel juhendamist ja tuge.	Liikumistegevuses ja mängimisel järgib ohutus- ja mängureegleid, suudab juba teha arukamaid valikuid mänguks ja liikumiseks.	Peab liikumisel ja mängimisel kinni üldistest ohutus- ja mängureeglitest, valib liikumiseks ja mängudeks sobivad paigad ja vahendid.
Mängib täiskasvanu juhendamisel, lihtsaid mängu, kus on liikumist ja vähem kindlaid reegleid.	Mängib lihtsamaid liikumismänge, kus on 1–2 reeglit. Sportlike elemente (nt viskamine, hüppamine, jooksmine) rakendab mängus sihipärasemalt.	Mängib mängu, kus on rohkem reegleid ja koostööd (nt liikumis- ja sportlike elementidega mängud meeskondades).	Oskab mängida erinevaid liikumis- ja sportlike elementidega mängu.
Teeb tasakaalu, painduvust ja kiirust arendavaid harjutusi ja tegevusi.	Suudab sooritada tasakaalu, painduvust ja osavust arendavaid harjutusi ja tegevusi.	Suudab täpsemalt juhtida liigutusi ja kombineerida erinevaid liikumiselemente, sooritada kestmataid tegevusi, painduvust, tasakaalu, kiirust ja jõudu arendavaid harjutusi ning tegevusi.	Oskab sooritada osavust, vastupidavust, painduvust, tasakaalu, kiirust ja jõudu arendavaid harjutusi ning tegevusi.

Sooritab põhiliikumisi õpitud harjutustes ja mängudes (põhiliikumisoskused alles arenevad ja kujunevad).	Sooritab põhiliikumisi sujuvalt aktiivses tegevuses ja mängudes.	Sooritab põhiliikumisi sihipäraselt aktiivses tegevuses ja mängudes.	Sooritab põhiliikumisi pingevalt, nii et liigutused on koordineeritud.
Suudab kõndida lühikest maad (nt 2-3m) kitsal rajal, seista ühel jalal mõned sekundid.	Suudab säilitada tasakaalu lühikest aega paigal olles ning liikuda piiratud pinnal ja liikumise ajal hoida kehaasendit (k.a kelgutamisel, suusatamisel, tõukerattaga sõitmisel vm).	Suudab seista ühel jalal ja oskab sooritada lihtsaid tasakaaluasendeid; suudab kõndida kitsal rajal enesekindlalt ja sujuvalt. Suudab hoida tasakaalu vahendil liikudes (nt kelgul, suuskadel, tõuke- või jalgrattal).	Suudab säilitada tasakaalu paigal olles ja liikumisel.
Sooritab harjutusi õpetaja sõnalise seletuse ja ettenäitamise järgi.	Sooritab harjutusi õpetaja sõnalise seletuse järgi ja püüab ise lihtsaid liigutusi või harjutusi ette näidata.	Sooritab harjutusi õpetaja selgituste järgi ja julgeb ka kaaslasele liigutusi ja harjutusi ette näidata.	Oskab sooritada harjutusi õpetaja selgituste järgi ja ise harjutusi ette näidata.
Teeb lihtsaid liigutusi muusika järgi.	Teeb lihtsaid rütmilisi liikumisi (nt plaks-plaks-hüpe).	Tunneb ja järgib lihtsat rütmi (nt korduvad mustrid, tempovahetus), kasutab lihtsaid tantsusamme üksi ja rühmas tantsides.	Oskab sooritada koos kaaslasega rütmiliikumisi.
Reageerib lihtsatele rütmidele ja liikumisjuhiste (nt muusika järgi liikuma jääda või liikuda aeglasemalt/kiiremini).	Jäljendab liikumisega erinevaid rütme, lihtsa muusika või plaksutuse saatel (nt kõnnib ühtlases tempos, kui kuuleb plaksutust) ja muudab liikumisviisi rütmimuutusel.	Eristab aeglast ja kiiret rütmi ning kohandab oma liikumist vastavalt.	Oskab liikuda vastavalt rütmile ühtlase ja vahelduva tempoga.

Kasutab erinevaid vahendeid (näiteks pallid, rätikud, rõngad, suusad, kelgud jne) loovalt ja katsetades, mitte veel sihipäraselt.	Kasutab erinevaid vahendeid (näiteks pallid, rätikud, rõngad, suusad, kelgud jne) juba sihipärasemalt (nt viskab palli soovitud suunas, suudab rõngast keerutada).	Kasutab vahendeid iseseisvalt, mitmekesisemalt ja loovalt (nt suudab visata palli sihtmärki, veeretada ja keerutada rõngast, kelgutada turvaliselt).	Oskab kasutada liikumisel erinevaid vahendeid (näiteks pallid, lindid, rätikud, rõngad, reketid, suusad, kelgud jne).
Nimetab täiskasvanu suunamisel mõningaid igapäevaseid liikumisi (nt jooksmine, hüppamine, ronimine), eriti neid, mida ise sageli teeb.	Nimetab erinevaid igapäevaseid liikumisi (nt rattasõit, jooksmine, tantsimine) ja lihtsamaid spordialasid, mida on näinud või ise teinud (nt jalgpall, tantsimine vm).	Nimetab erinevaid igapäevaseid liikumisvõimalusi (nt jalgrattaga sõitmine, kelgutamine vm) ja mitmeid spordialasid nimepidi, eriti neid, mida on ise proovinud või mida peres harrastatakse.	Oskab nimetada erinevaid igapäevaseid liikumisvõimalusi ja spordialasid.

7.2. LAPSE EELDATAVAD ÜLDOSKUSED

Õppekavas eristatakse nelja üldoskuste rühma:

- 1) mänguoskused;
- 2) tunnetus- ja õpioskused;
- 3) sotsiaalsed oskused;
- 4) enesekohased oskused.

Üldoskuste kujunemist toetatakse kõigi tegevuste kaudu, lõimides erinevaid valdkondi ja kasutades erinevaid õppeviise. Kuni kolmeaastaste laste puhul esitatakse kõik arengutulemused üldoskuste põhiselt.

Riikliku õppekava läbimisel omandatud üldoskused on aluseks põhikooli riiklikus õppekavas toodud üldpädevuste ja ennast reguleeriva õppija kujunemisele

7.2.1. MÄNGUOSKUSED

Mäng on eelkoolieas lapse põhitegevus. Ja loomulik õppimisviis. Mängu käigus omandab ja kinnistab laps uut teavet, harjutab ning rakendab uusi oskusi, õpib suhtlema ja koostööd tegema ning sobival viisil enda tundeid ja soove väljendama.

Mänguoskus on kõigi üldoskuste ning õppe- ja kasvatustegevuse eri valdkondade oskuste ja teadmiste arengu alus.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel kolmeaastane laps:

- 1) suudab väikeses grupis mängule keskenduda;
- 2) kasutab mängudes loovalt erinevaid vahendeid;
- 3) jäljendab ja kordab mängudes varasemalt kogetut;
- 4) sooritab iseseisvalt mitut omavahel loogiliselt seotud mängulist toimingut;
- 5) kutsub kaaslasi oma mänguga liituma ja ühineb teiste algatatud mänguga;
- 6) suhtub heatahtlikult kaaslaste mängu;
- 7) suudab järgida lihtsamaid mängureegleid.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6 –7 aastane laps:

- 1) suudab mängule keskenduda;
- 2) kasutab mängudes loovalt erinevaid vahendeid;
- 3) rakendab mängudes loovust, kujutlusvõimet, oma kogemusi, teadmisi ja oskusi;
- 4) näitab mängu käigus üles omaalgatust, huvi ja loovust;
- 5) algatab mängu ja arendab mängu sisu;
- 6) täidab mängudes erinevaid rolle;
- 7) suudab mängu käigus probleeme lahendada ja jõuda mängukaaslastega kokkuleppele;
- 8) järgib mängureegleid ning oskab tuttavate mängude reegleid teistele selgitada;
- 9) tunneb rõõmu võidust ja suudab hakkama saada kaotusega.

Kuni 3	3-4	4-5	5-6	6-7
Suudab väikeses grupis mängule keskenduda.	Keskendub lühiajalisele ja lihtsale mängule täiskasvanu toel.	Keskendub iseseisvalt lühiajalisele ja lihtsale mängule	Keskendub pikemaajaliselt enda valitud mängule.	Suudab mängule keskenduda.
Kasutab mängides loovalt erinevaid vahendeid.	Kasutab mänguasju tavapärasel moel (sõidutab autot, paneb nukule mütsi pähe).	Kasutab mängus õpetaja antud või olemasolevaid vahendeid ning jäljendab lihtsaid tegevusi.	Kasutab mängus vahendeid iseseisvalt, asendades neid vajadusel muu sobivaga.	Kasutab mängudes loovalt erinevaid vahendeid.
Jäljendab ja kordab mängudes varasemalt kogetut.	Matkib tuttavaid olukordi (söögi tegemine, magama panek) oma kogemustest lähtuvalt.	Rakendab mängudes fantaasiaelemente, sidudes isiklikke kogemusi.	Rakendab mängudes erinevatest allikatest saadud kogemusi, teadmisi ja muljeid.	Rakendab mängudes loovust, kujutlusvõimet, oma kogemusi, teadmisi ja oskusi.
Sooritab iseseisvalt mitu omavahel loogiliselt seotud mängulist toimingut.	Soovib teiste algatatud mängus osaleda, võib vajada julgustust ja tuge.	Algatab lihtsamaid mängu (teeme kooki).	Algatab mängu ja toob neisse uusi ideid.	Näitab mängu käigus üles omaalgatust, huvi ja loovust.
Kutsu kaaslasi oma mänguga liituma ja ühineb teiste algatatud mänguga.	Algatab lihtsaid mängu (nt autosõit).	Algatab lihtsama sisuga lühiajalisi mängu.	Mängib üksi ja koos kaaslasega ning muudab mängu kulgu.	Algatab mängu ja arendab mängu sisu.
Suhtub heatahtlikult kaaslaste mängu.	Mängib lihtsat rollimängu täiskasvanu toel.	Võtab mängudes lihtsamaid rolle, kasutades matkimisel liikumist, kõne ja hääletooni.	Omandab mängudes rollidele iseloomuliku käitumise, tuginedes oma kogemusele.	Täidab mängudes erinevaid rolle.

Suudab järgida lihtsamaid mängureegleid.	Mängib mängu ja püüab teha koostööd eakaaslastega (paaris, väikeses grupis) täiskasvanu toel.	Algatab mängu, leiab mängukaaslased ja püüab nendega arvestada.	Suudab mängudes ülesandeid ja rolle jaotada ning kokkuleppeid sõlmida.	Suudab mängu käigus probleeme lahendada ja jõuda mängukaaslastega kokkuleppele.
	Osaleb reeglitega mängus koos täiskasvanuga (nt peitus) ja suudab oodata oma korda.	Järgib tuttava mängu reegleid koos kaaslastega, vajadusel täiskasvanu abiga.	Järgib mängureeglite täitmist enda ja teiste poolt.	Järgib mängureegleid ning oskab tuttavate mängude reegleid teistele selgitada.
	Tunneb rõõmu koosmängust täiskasvanu toel.	Õpib oma tundeid võidu ja kaotuse korral väljendama, võib vajada täiskasvanu abi.	Väljendab oma tundeid võidu ja kaotuse korral, mõistab, et on võimalik veel proovida.	Tunneb rõõmu võidust ja suudab hakkama saada kaotusega.

7.2.2. TUNNETUS- JA ÕPIOSKUSED

Tunnetusoskus on oskus tahtlikult juhtida oma tunnetusprotsesse – taju, tähelepanu, mälu, mõtlemist, emotsioone ja motivatsiooni.

Õpioskus on lapse suutlikkus tunnetusprotsesse õppimise eesmärgil kasutada - hankida teavet, omandada teadmisi ja oskusi ning uurida ja katsetada. Õpioskused kujunevad tunnetusoskuste arengu alusel.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel kolmeaastane laps:

- 1) tunneb huvi maailma vastu ja uurib seda erinevate meeltega;
- 2) suudab huvipakkuvale tegevusele vastavalt oma arengutasemele keskenduda;
- 3) mõistab lihtsamat kõnet;
- 4) valdab eneseväljenduseks vajalikku sõnavara;
- 5) väljendab end kõnes teistele arusaadavalt ja osaleb vestluses;
- 6) suudab keskenduda lühikeste lugude jälgimisele;
- 7) oskab leida võrdluse alusel objektides ühiseid ja erinevaid tunnuseid;
- 8) oskab objekte ühe tunnuse alusel rühmitada;
- 9) suudab järgida lihtsat juhust;
- 10) oskab detailidest lihtsa terviku kokku panna.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6 – 7 aastane laps:

- 1) suudab huvipakkuvale tegevusele keskenduda;
- 2) saab kuuldust aru, reageerib sellele vastavalt ning kasutab arutlevat dialoogi;
- 3) suudab täita kahe-kolmeosalist igapäevast juhust või korraldust;
- 4) esitab küsimusi, arutleb ja oskab oma mõtteid arusaadavalt väljendada;
- 5) oskab esemeid ja nähtusi erinevate tunnuste alusel rühmitada;
- 6) saab aru lihtsamatest seostest, tajub esemeid, sündmusi ja nähtusi tervikuna;
- 7) kasutab õpitut erinevates olukordades ja probleeme lahendades;
- 8) kasutab sobivaid vahendeid ja võtteid probleemilahenduseks.

Kuni 3	3-4	4-5	5-6	6-7
Tunneb huvi maailma vastu ja uurib seda erinevate meeltega.	Suudab lühiajaliselt (5-10 min) keskenduda huvipakkuvale tegevusele, vajades täiskasvanu juhendamist.	Suudab huvipakkuvale tegevusele keskenduda mõnda aega (10-15 min) ning suudab alustada ja lõpetada tegevuse, vajadusel täiskasvanu toel.	Suudab huvipakkuvale tegevusele keskenduda 15-20 minutit, viib alustatud tegevuse lõpule.	Suudab huvipakkuvale tegevusele kuni pool tundi keskenduda.
Mõistab lihtsamat kõnet.	Saab aru lihtsatest ja tuttavatest lausetest ning reageerib kuuldule enamasti konkreetse tegevusega täiskasvanu juhendamisel.	Täidab täiskasvanu poolt antud ülesande, vastates lihtsatele küsimustele.	Reageerib sobivalt täiskasvanu juhiste ja osaleb lühikeses arutelus.	Saab kuuldust aru, reageerib sellele vastavalt ning kasutab arutlevat dialoogi.
Valdab eneseväljenduseks vajalikku sõnavara.	Kasutab eneseväljenduseks mitme sõnalisi lauseid ja igapäevane sõnavara laieneb.	Järgib mitmeosalisi juhiseid ja mõistab lihtsaid seletusi.	Kasutab aktiivselt rikastuvat sõnavara ja seob laused loogiliseks tervikuks.	
Suudab keskenduda lühikeste lugude jälgimisele.	Suudab kuulata lühikesi jutte ja mõista nende peamist sisu.	Kuulab jutte, jutustab pildi järgi ja vastab lihtsatele küsimustele sisust.	Suudab jälgida veidi pikemaid lugusid ning teeb kuuldu põhjal järeldusi.	
Järgib täiskasvanu toel lihtsat juhust.	Järgib täiskasvanu toel osalist igapäevast juhust või korraldust (palun pese käed).	Täidab kaheosalist juhust või korraldust, kui tegevused on tuttavad ja lihtsad (palun pane riided selga ja pese käed), vajadusel täiskasvanu toel.	Täidab iseseisvalt lihtsamat kahe-kolmeosalist igapäevast juhust või korraldust. (Palun pane riided selga, siis jalanõud jalga ja mine mänguplatsile).	Suudab täita kahe-kolmeosalist igapäevast juhust või korraldust.
Katsetab loomulikult viisil erinevaid tegevusi ja esemeid (proovib, mis juhtub, kui midagi avada liigutada, kokku panna).	Tegutseb, uurib, katsetab enamasti kogemuspõhiselt ja matkides, vajades täiskasvanu tuge.	Konstrueerib, katsetab ja uurib erinevaid võimalusi – lahendab lihtsamaid praktilisi probleeme, kuid võib vajada täiskasvanu suunamist.	Kasutab teadmisi igapäevastes situatsioonides ja oskab põhjendada oma valikuid ja otsuseid (ma tegin nii, sest eelmine kord see töötas).	Kasutab õpitut erinevates olukordades ja probleeme lahendades.

Väljendab end kõnes teistele arusaadavalt ja osaleb vestluses.	Väljendab täiskasvanu abil oma mõtteid lihtsate lausetega ja esitab küsimusi.	Väljendab oma mõtteid, kasutades lihtsamaid põhjendusi (sest mulle ei meeldi) ja küsimusi (kuidas see töötab), arutleb igapäevaste teemade üle, vajadusel täiskasvanu suunamisel.	Esitab küsimusi, avaldab arvamust (ma arvan, et ...), arutleb lihtsate probleemide üle (mida teha, kui keegi on kurb).	Esitab küsimusi, arutleb ja oskab oma mõtteid arusaadavalt väljendada.
Lahendab lihtsaid igapäevaseid olukordi jäljendamise kaudu	Valib vahendeid ja lahendab probleeme enamasti katseeksituse abil (proovib mitut erinevat eset, kuni üks sobib).	Valib vahendeid ja osaleb lihtsates praktilistes tegevustes, kus saab proovida erinevaid vahendeid	Valib tuttavate ülesannete puhul sobivaid vahendeid ja võtteid, lahendab probleeme, tuginedes varasemale kogemusele.	Kasutab sobivaid vahendeid ja võtteid probleemi lahenduseks.
Oskab leida võrdluse alusel objektides ühiseid ja erinevaid tunnuseid.	Rühmitab täiskasvanu toel esemeid ühe selge ja nähtava tunnuse järgi (kõik punased klotsid).	Rühmitab esemeid kahe erineva nähtava tunnuse alusel (kollased suured pallid).	Oskab rühmitada esemeid ja nähtusi erinevate tunnuste ning ühe ja sama eseme mitme erineva tunnuse järgi (pall on ümmargune, punane, mängimiseks).	Oskab esemeid ja nähtusi erinevate tunnuste alusel rühmitada.
Oskab detailidest lihtsa terviku kokku panna.	Kirjeldab täiskasvanu suunamisel üksteisele järgnevaid tegevusi, mis on seotud isikliku kogemusega (vihma sadas, ei saanud õue minna).	Eristab hulkade suurust ja proovib loendada või järjestada ning kirjeldab lihtsaid põhjus-tagajärg seoseid igapäevastes olukordades (kuna sa jooksid, siis kukkusid).	Suudab iseseisvalt loendada, võrrelda hulki ja oskab kirjeldada sündmuses ning nähtuses põhjus-tagajärg seoseid.	Saab aru lihtsamatest seostest (hulk, põhjus, tagajärg), tajub esemeid, sündmusi ja nähtusi tervikuna.

7.2.3. SOTSIAALSED OSKUSED

Sotsiaalsed oskused on oskused teistega suhelda, tajuda iseennast ja kaaslast, võtta omaks ühiskonnas üldtunnustatud tavasid ning lähtuda koostoiimet võimaldavatest eetilistest tõekspidamistest.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel kolmeaastane laps:

- 1) oskab ennast ja teisi väliste tunnuste kaudu kirjeldada;
- 2) on huvitatud mängukaaslastest ja püüab nendega arvestada;
- 3) osaleb täiskasvanuga ühistegevuses;
- 4) saab aru lihtsamatest rühma kokkulepetest;
- 5) loob sõprussuhteid lastega, kellega on tihti koos;
- 6) jagab mõnikord asju ka teistega;
- 7) algatab teiste laste ja täiskasvanutega suhtlust;
- 8) oskab väljendada oma vajadusi ja soove.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6 – 7 aastane laps:

- 1) tunneb huvi teiste vastu, oskab luua sõprussuhteid ja tahab ning julgeb suhelda;
- 2) püüab mõista teiste inimeste tundeid ning arvestada neid oma käitumises ja vestluses;
- 3) oskab kaaslastega arvestada ja teha koostööd ning osutab ja küsib vajadusel abi;
- 4) teeb vahet sobiva ja ebasobiva käitumise vahel;
- 5) valib sobiva käitumisviisi vastavalt olukorrale ning mõistab oma käitumise tagajärgi;
- 6) järgib kokkulepitud reegleid ja üldtunnustatud käitumisnorme;
- 7) mõistab, et inimesed võivad olla erinevad;
- 8) suudab uudsetes olukordades toime tulla vajadusel täiskasvanu juhiseid jälgides.

Kuni 3	3-4	4-5	5-6	6-7
Hakkab märkama iseennast teistest eraldi olevana.	Oskab ennast ja teisi väliste tunnuste järgi kirjeldada.	Märkab ja nimetab enda ja teiste emotsioone ja eelistusi.	Näitab huvi teiste vastu ja tegutseb koostöös kaaslastega.	Tunneb huvi teiste vastu, oskab luua sõprussuhteid ja tahab ning julgeb suhelda.
Märkab teisi lapsi ja soovib olla nende läheduses.	On huvitatud mängukaaslastest ja püüab nendega arvestada.	Püüab mõista, mida teine laps tunneb ja soovib (abistab, lohutab).	Püüab mõista teiste tundeid tegevuses ja suhtlemisel.	Püüab mõista teiste inimeste tundeid ning arvestada neid oma tegevuses, käitumises ja vestluses.
Järgib täiskasvanu lihtsaid juhiseid ja osaleb lühiajaliselt koostegemises.	Osaleb täiskasvanuga ühistegevuses.	Osaleb ühistes tegevustes kaaslastega ja püüab järgida kokkuleppeid.	Tegutseb koos teistega ühise eesmärgi nimel.	Oskab kaaslastega arvestada ja teha koostööd ning osutab ja küsib vajadusel abi.
Reageerib täiskasvanu juhistele ja lihtsatele keeldudele.	Saab aru lihtsamatest rühma kokkulepetest.	Püüab oma käitumist suunata täiskasvanu abiga.	Teab ja järgib tuttavaid käitumisnorme ning oskab neid teistele selgitada.	Teeb vahet sobiva ja ebasobiva käitumise vahel, valib sobiva käitumisviisi vastavalt olukorrale ning mõistab oma käitumise tagajärgi.
Mängib teiste laste läheduses ja näitab huvi nende vastu.	Loob sõprussuhteid, kellega on tihti koos.	Jälgib reeglite täitmist laste poolt.	Järgib mängudes ja tegevustes reegleid, eriti nende täitmist teiste poolt.	Järgib kokkulepituid reegleid ja üldtunnustatud käitumisnorme.
Õpib täiskasvanu toel ootama oma järge ja õpib asju teistega lihtsates olukordades jagama.	Jagab asju ka teistega.	Mõistab, et jagamine teeb teisi rõõmsaks ja aitab sõprust hoida.	Oskab arvestada teiste soovidega ja erinevate eelistustega.	Mõistab, et inimesed võivad olla erinevad.
Suhtleb lihtsate sõnade ja žestidega, otsib kontakti täiskasvanu ja teistega.	Algatab teiste laste ja täiskasvanutega suhtlust.	Oskab väljendada oma soove ja arvamust ning kuulab teisi.	Osaleb ühistes aruteludes ja julgeb oma arvamust avaldada.	Osaleb ja teeb ettepanekuid otsustusprotsessides.

Tunneb iseennast ja reageerib oma nimele, väljendab soove ja vajadusi.	Oskab väljendada oma vajadusi ja soove.	Tunneb ennast täiskasvanu toel uutes olukordades kindlamalt.	Püüab iseseisvalt toime tulla ja järgib juhiseid uutes olukordades.	Suudab uudsetes olukordades toime tulla vajadusel täiskasvanu juhiseid järgides.
--	---	--	---	--

7.2.4. ENESEREGULATSIOONI OSKUSED

Eneseregulatsiooni oskused on oskused, mis võimaldavad suunata oma tähelepanu, kasutada töömälu, pidurdada hetkeimpulsse ning kavandada oma käitumist vastavalt olukorrale. Eneseregulatsiooni oskused võimaldavad lapsel olukordades paindlikult reageerida, erinevaid seoseid märgata ja lahendusi leida.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel kolmeaastane laps:

- 1) tuleb toime vanematest eemalolekuga;
- 2) tuleb toime ühelt tegevuselt teisele üleminekuga;
- 3) suudab täiskasvanu toel lühikest aega soovitud edasi lükata ja oma käitumist pidurdada;
- 4) suudab täiskasvanu toel tulla toime tugevate tunnetega;
- 5) saab suures osas hakkama igapäevase eneseteenindamisega;
- 6) paneb pärast tegevust täiskasvanu juhendamisel asjad oma kohale.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6 – 7 aastane laps:

- 1) suudab oma emotsioone kirjeldada ning sobival viisil väljendada;
- 2) kavandab, algatab ja korraldab mängu ja igapäevategevusi ning viib alustatud tegevused lõpuni;
- 3) suudab pingutust nõudva tööülesande kallal iseseisvalt ja grupis sihipäraselt tegutseda;
- 4) oskab erinevates olukordades sobivalt käituda ning muudab oma käitumist vastavalt tagasisidele;
- 5) oskab täiskasvanu toel vajadusel kasutada vaimset tasakaalu ja rahunemist soodustavaid tegevusi;
- 6) saab hakkama eneseteenindamisega ja tal on kujunenud esmased tööharjumused.

Kuni 3	3-4	4-5	5-6	6-7
Suudab täiskasvanu toel tulla toime tugevate tunnetega.	Väljendab oma emotsioone füüsiliselt (nutt, kallistamine).	Kirjeldab lihtsamaid emotsioone täiskasvanu toel (olen rõõmus, olen kurb).	Suudab emotsioone kirjeldada – mis teeb kurvaks või õnnelikuks – ja õpib mõistma ka keerukamaid tundeid (uhkus, häbi).	Suudab oma emotsioone kirjeldada ning sobival viisil väljendada.
Saab suures osas hakkama igapäevase eneseteenindamisega vajab juhendamist ja abi.	Saab hakkama lihtsamate eneseteenindamise toimingutega (riietumine, söömine, tualeti kasutamine), vajadusel oskab küsida abi.	On omandanud esmased eneseteenindamise ja tööharjumused, võib vajada täiskasvanu tuge.	Saab hakkama eneseteenindamisega, on omandanud enesekohased tööharjumused (isiklike asjade hoidmine, vahendite kasutamine, tegevuse lõpetamisel asjade omale kohale asetamine). Vajab juhendamist keerulisemate asjadega.	Saab hakkama eneseteenindamisega ja tal on kujunenud esmased tööharjumused.
Paneb pärast tegevusi täiskasvanu juhendamisel asjad oma kohale. Suudab lühiajaliselt oodata.	Osaleb täiskasvanu toel mängudes ja igapäevategevustes.	Algatab mõningaid mängu ja tegevusi täiskasvanu suunamisel.	Kavandab mängu ja igapäevategevusi ning viib alustatu enamasti lõpuni, kuid võib vajada täiskasvanu abi.	Kavandab, algatab ja korraldab mängu ja igapäevategevusi ning viib alustatud tegevused lõpuni.
Tuleb toime ühelt tegevuselt teisele üleminekuga.	Järgib lihtsamaid juhiseid täiskasvanu suunamisel ja keskendub lühiajaliselt alustatud tegevusele.	Lahendab ülesandeid ja teeb koostööd kaaslastega, vajades täiskasvanu juhendamist.	Tegutseb iseseisvalt ja grupis eesmärgipäraselt, suutes keskenduda ülesannete täitmisele. Võib vajada täiskasvanu abi.	Suudab pingutust nõudva tööülesande kallal iseseisvalt ja grupis sihipäraselt tegutseda.
Suudab täiskasvanu toel lühikest aega oodata, soovitud edasi lükata ja oma käitumist pidurdada.	Saab aru lihtsamatest käitumisreeglitest ja püüab neid täiskasvanu toel igapäevategevustes järgida.	Oskab tuttavas keskkonnas käituda ning teab, mida tohib, mida mitte.	Oskab avalikus ruumis (teater, kontsert, liiklus) sobivalt käituda, lähtuda kokkulepitud reeglitest.	Oskab erinevates olukordades sobivalt käituda ning muudab oma käitumist vastavalt tagasisidele.

Tuleb toime vanematest eemalolekuga, rahunemiseks vajab abi.	Osaleb täiskasvanu suunamisel rahunemist soodustavates tegevustes.	Õpib täiskasvanu toel tasakaalu ja rahunemist soodustavaid tegevusi.	Oskab täiskasvanu toel vajadusel kasutada lihtsamaid vaimset tasakaalu ja rahunemist soodustavaid tegevusi.	Oskab täiskasvanu toel vajadusel kasutada vaimset tasakaalu ja rahunemist soodustavaid tegevusi.
--	--	--	---	--